

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

nový Bulletin začínáme plány českého předsednictví v Radě EU z pohledu Ministerstva zahraničních věcí. V rozhovoru s Davidem Červenkou se dozvíte, jaké jsou priority České republiky v oblasti demokracie a lidských práv, a rovněž jak jejich konečnou podobu ovlivnila současná geopolitická situace.

Navazuje Marie Gavendová se souhrnem jednání Rady OSN pro lidská práva. Tento ženevský orgán se zabýval porušováním lidských práv na Ukrajině a separátně rovněž situací na Krymu. Podstatnou pozornost věnoval také změnám klimatu.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost informuje Matyáš Dvořák o aktuálním odsouzení dvou ze čtyř členů skupiny tzv. Islámského státu přezdívané „Beatles“, která se k teroristické organizaci připojila z Británie. Trestní řízení probíhalo v USA.

Eliška Andrš z evropské sekce se věnuje případu špatné přístupnosti do obecních budov pro osoby s postižením, o kterém rozhodoval Evropský soud pro lidská práva. Jak přísně Soud nedostatky v této oblasti posuzuje?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se Michaela Kučerová zaměřuje na reprodukční práva žen v USA ve světle nedávného rozsudku tamního Nejvyššího soudu.

Dominika Šudová z české sekce přibližuje tzv. klimatickou žalobu v ČR. Po vzoru jiných zemí byla u nás podána žaloba kvůli nedostatečné aktivitě státu při ochraně životního prostředí. Jak rozhodl soud?

Hezký zbytek léta Vám přeje

Jan Lhotský

Editor Bulletinu lidských práv
Vedoucí Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma	 	3
- Demokracie a lidská práva v EU během českého předsednictví: priority ČR z pohledu Ministerstva zahraničních věcí - Rada OSN pro lidská práva: porušování lidských práv na Ukrajině a změna klimatu		3 7
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 	12
- Britští členové tzv. Islámského státu označováni jako „Beatles“ odsouzeni ve Spojených státech amerických - Státy v patách válečných zločinců: jeden týden, dva odsouzení - Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		12 16 19
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 	22
- ESLP: Island se špatnou přístupností do obecních budov nedopustil diskriminace - ESLP: Uložení pokuty za přirovnání justice ke vtípu o bombardování Hirošimy je porušením práva na svobodu projevu - Aktuality evropské sekce		22 24 26
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 	28
- Osud reprodukčních práv žen v rukou soudců Nejvyššího soudu: Konec potratů v USA? - Ekonomická krize dohnala Srí Lanku na pokraj sil - Aktuality sekce Mezinárodní politiky, byznys a lidská práva		28 32 36
4) Česká republika a lidská práva	 	39
- Klimatická žaloba – český boj za lepší životní prostředí - Kdy je odepření služeb v pořádku? - Jak se daří ČR naplňovat Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech? - Aktuality české sekce		39 41 44 47
Monitoring lidskoprávních publikací		50
Redakce Bulletinu		51

Citace titulní fotografie: Předseda vlády Petr Fiala představuje předsednické priority. Members discussed priorities of the Czech Presidency with Prime Minister Fiala, autor: European Parliament, 6. červenec 2022, zdroj: Flickr, CC BY 4.0: © European Union 2022– Source: EP

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu Centra** najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Demokracie a lidská práva v EU během českého předsednictví: priority ČR z pohledu Ministerstva zahraničních věcí

Michaela Stenzelová

Česká republika se v červenci tohoto roku ujala historicky druhého předsednictví v Radě Evropské unie. V roli předsedající země bude po dobu šesti měsíců určovat nejen budoucí směřování Rady, řídit její zasedání, ale také ji zastupovat na jednáních s dalšími institucemi EU a partnery. Jaké jsou priority České republiky v oblasti demokracie a lidských práv? A jak jejich konečné stanovení ovlivnila současná geopolitická situace?

Na otázky Centra pro lidská práva a demokracii odpovídá David Červenka, ředitel Odboru lidských práv a transformační politiky Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Česká republika o poznání zkušenější

Jak probíhala příprava historicky druhého českého předsednictví v Radě EU? Lišila se v něčem od příprav prvního předsednictví?

Druhé české předsednictví v Radě EU a přípravy na něj se od toho prvního z roku 2009 liší hned v několika podstatných aspektech. Za prvé v institucionálním rámci, Lisabonská smlouva přinesla do oblasti vnějších vztahů podstatnou změnu. Zasedání Rady pro zahraniční věci řídí vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a většinu pracovních skupin již nepředsedají členské země, ale stálí předsedové z Evropské služby vnější akce.

Role předsednictví je nicméně nadále důležitá v neformální rovině. Předsednický stát napomáhá dosahování konsensu, organizuje neformální setkání, doprovodné akce a mj. vystupuje jménem EU v mezinárodních organizacích, což pro nás bude důležité především v Radě OSN pro lidská práva.

Druhou odlišností je naše o 13 let delší zkušenost z práce uvnitř EU, která se pozitivně odrazila ve schopnostech českých diplomatů a úrovni předsednických ambicí. Zatímco před prvním předsednic-

Poslanci Evropského parlamentu diskutovali priority českého předsednictví [1]

tvím se lidé s bezprostřední bruselskou zkušeností dali obrazně řečeno počítat na prstech jedné ruky, po téměř dvou dekádách členství v Unii je tato situace o poznání lepší. Navíc dnes v evropských institucích pracuje řada Čechů, což dále usnadňuje komunikaci a vzájemné porozumění.

A za třetí bych zmínil vnitropolitickou rovinu a loňské parlamentní volby. Platí, že před volbami se politická reprezentace primárně věnuje vnitřním tématům, spíše než zahraniční politice. Předchozí vláda byla navíc při přípravách předsednictví velmi úsporná z hlediska navyšování personálu. Tyto faktory a pandemie COVID-19, která znemožnila cestování a přímé mezilidské kontakty, se do příprav přirozeně promítly.

Jaké priority a cíle si Česká republika stanovila v oblasti demokracie a lidských práv?

Řekl bych, že je poměrně vypovídající volba předsednického motta „Evropa jako úkol“ čerpajícího ze známého projevu prezidenta Václava Havla, který přednesl při udělování Ceny Karla Velikého. V linii programového prohlášení současné vlády hodlá české předsednictví aktivně bránit základní hodnoty, lidská práva, svobodný způsob života a liberální demokracii. Jednou z pěti tematických priorit se stala odolnost demokratických institucí a rozvoj právního státu.

V posledních letech se nám v EU podařilo přijmout několik zásadních dokumentů, například Akční plán pro lidská práva a demokracii, a zřídit lidskoprávní sankční režim. Z českého pohledu je v tuto chvíli především potřeba tyto nástroje efektivně používat. V reakci na uzavírání prostoru pro občanskou společnost v řadě zemí světa, počínaje legislativou o tzv. zahraničních agentech a nálepkováním „nežádoucích organizací“, po zneužívání protiteroristické legislativy k postihům obránců lidských práv, se aktivně zaměřujeme na hledání větší flexibility unijní podpory občanské společnosti a nezávislých médií.

Stejně tak bychom chtěli napomoci jednáním o podpoře demokracie ve světě a aktivnějšímu zapojení EU do Summitu pro demokracii iniciovaného koncem minulého roku prezidentem USA Bidenem.

Novou oblastí, kde se profilujeme, je vztah lidských práv a umělé inteligence, resp. lidskoprávní přístup k novým technologiím. Toto jsou témata, kterým se jako ČR věnujeme systematicky, a díky velmi živé spolupráci s českými nevládními organizacemi a dalšími institucemi myslím, že máme Evropě co nabídnout.

Ruská invaze připomněla hodnoty, které je třeba bránit

Ovlivnila konečné stanovení priorit v oblasti demokracie a lidských práv současná geopolitická situace, popř. přehodnotila Česká republika během posledních měsíců své priority s ohledem na současnou geopolitickou situaci a probíhající válku na Ukrajině?

Jednoznačně. Stačí si otevřít předsednické priority, které hned v úvodu zdůrazňují, že ruská invaze zcela změnila geopolitickou situaci na našem kon-

ČR bude po šest měsíců určovat budoucí směřování Unie [2]

tinentu. Ve světle ruského barbarství, které každý den sledujeme v médiích, si Evropa velmi zřetelně připomněla hodnoty, na kterých byla po II. světové válce vybudována a uvědomila si, že jsou potřeba aktivně bránit. Takto si vykládám masivní vlnu veřejné podpory a solidarity s bránící se Ukrajinou a ukrajinskými oběťmi.

Uvnitř EU ruská agrese přispěla k rozhodnosti a odhodlání využít všechny unijní nástroje a programy, včetně posilování sankcí. Při troše cynizmu lze říci, že nám to současné Rusko zjednodušilo. Už není potřeba vysvětlovat partnerům, jak končí postupné omezování svobody a že je třeba podporovat oběti těchto režimů, ať jde o obránce lidských práv, novináře či další skupiny, které si často autoritářské režimy berou jako rukojmí.

Plánuje Česká republika předsednické akce tematicky zaměřené na oblast demokracie a lidských práv?

Ano, samozřejmě. Ve spolupráci s nevládním sektorem plánujeme konference na vysoké úrovni, expertní semináře i neformální diplomatická jednání k prioritním tématům v Bruselu, Praze, sídlech mezinárodních organizací i řadě dalších míst. Pro ilustraci zmíním spolupráci s Nadací Forum 2000 při podpoře demokracie, s Člověkem v tísní se chceme

zaměřit na téma obránců lidských práv a například s Rádiem Svobodná Evropa budeme organizovat akce na podporu nezávislých médií z východní Evropy. Ke Dni lidských práv 10. prosince se uskuteční již tradiční akce po celém světě.

Se svou historickou zkušeností přinášíme věrohodnost

Mělo na konečné určení prioritních oblastí vliv zvolení České republiky do Rady OSN pro lidská práva?

Popravdě příliš ne. Zvolení do Rady OSN pro lidská práva (RLP) jednoznačně přispěje k větší viditelnosti českého předsednictví a k vzájemné synergii v Ženevě, ale nemělo přímý dopad na obsahové vymezení našich priorit. Jak jsem říkal, v Unii se hodláme věnovat našim dlouhodobým prioritám a stejně tomu tak je v případě RLP.

Ač jsme si chtěli dát po konci předchozího členství (2019-2021) v Ženevě přestávku a během tohoto roku se plně koncentrovat na unijní předsednictví, situace se ruskou agresí vůči Ukrajině dramaticky změnila a ČR se díky nebývalé podpoře členských států OSN do RLP v květnu vrátila. V českém prostředí asi netřeba zdůrazňovat, že naše rozhodnutí

Logo českého předsednictví [3]

EU2022.CZ

České předsednictví
v Radě Evropské unie

se o místo v Radě ucházet mělo i výraznou symboliku v tom, že jsme usedli na místo uvolněné Ruskem.

Díky opakovanému členství v RLP jsme si v Ženevě vybudovali zřetelný lidskoprávní profil, potřebnou expertízu a troufnu si říci i mezinárodní respekt, což často slyším od našich partnerů. A z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že když nás v New Yorku zvali do různých debat, uskupení zemí či tematických iniciativ, tak nám připomínali, že ČR se svou historickou zkušeností přináší věrohodnost.

Pro její uchování je nicméně potřeba soustavně pracovat na našich domácích lidskoprávních úkolech. V této souvislosti je aktuálně velmi důležitá příprava na nadcházející periodický přezkum stavu lidských práv v ČR (tzv. UPR), který nás čeká v lednu příštího roku. Ministerstvo zahraničních věcí je v tomto procesu pouze jedním z aktérů, koordinace je na Úřadu vlády, resp. zmocněnkyni vlády pro lidská práva.

Jak může Česká republika jako předsedající země přispět k udržování míru a bezpečnosti v rámci spolupráce s OSN či v rámci vystupování na jiných mezinárodních fórech? Může k tomu České republice pomoci její členství v Radě OSN pro lidská práva?

Vypůjčím si opět předsednické priority, které praví: „*Obecným cílem českého předsednictví je v nejvyšší možné míře přispět k vytváření podmínek pro bezpečnost a prosperitu EU v kontextu evropských hodnot svobody, sociální spravedlnosti, demokracie a právního státu a odpovědnosti za životní prostředí.*“ Tento cíl se budeme snažit naplnit jak uvnitř EU, tak prostřednictvím našeho mezinárodního angažmá.

Jak dokazují fakta, RLP se stala jakýmsi náhradním univerzálním fórem pro řešení politických krizí na celém světě namísto zablokované Rady bezpečnosti OSN. Tento trend vyvrcholil v loňském roce, který byl co do počtu jednacích dnů zasedání rekordním v historii RLP. Obdobně nebývalý je i počet pěti mimořádných zasedání Rady nad rámec tří řádných zasedání uskutečněných v roce 2021.

Obecně platí, že masivní porušování lidských práv často předznamenává vnitřní nestabilitu či konflikt. Prevence konfliktů prostřednictvím angažmá RLP či jejich řešení v zárodku bývá navíc nesrovnatelně levnější než vysílání mírových misí. Je v našem bytostném zájmu mezinárodní systém založený na

pravidlech a jeho jednotlivé instituce aktivně bránit a mít se velmi na pozoru, když na ně některý stát začíná útočit. Není nadsazené, že bez českého hlasu by některá hlasování o přijímaných rezolucích v rámci posledního letošního zasedání mohla dopadnout odlišně. V tom spočívá náš velmi konkrétní příspěvek.

Fotografie

- [1] Poslanci Evropského parlamentu diskutovali priority českého předsednictví. Members discussed priorities of the Czech Presidency with Prime Minister Fiala, autor: European Parliament, 6. červenec 2022, zdroj: Flickr, CC BY 4.0: © European Union 2022– Source: EP.
- [2] ČR bude po šest měsíců určovat budoucí směřování Unie. Banners europeas en la Comisión Europea, autor: Amio Cajander, 26. říjen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0.
- [3] Logo českého předsednictví. EU22CZ logo CZ horizontalni, autor: EU2022_CZ, 15. června 2022, zdroj: Flickr.
- [4] Zvolení ČR do Rady OSN pro lidská práva přispěje mj. k větší viditelnosti českého předsednictví. geneva, autor: UN Photo / Jean-Marc Ferré, 16. září 2014, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Zvolení ČR do Rady OSN pro lidská práva přispěje mj. k větší viditelnosti českého předsednictví [4]

Rada OSN pro lidská práva: porušování lidských práv na Ukrajině a změna klimatu

Marie Gavendová

V červnu a červenci proběhlo v Ženevě zasedání Rady OSN pro lidská práva, která se zabývala lidskoprávní situací na Ukrajině, Krymu a v Sevastopolu. Rada také řešila, jaká opatření by se měla přijmout v souvislosti s globálním oteplováním.

Rada OSN pro lidská práva (dále jen „Rada“) se skládá ze 47 členů, které pravidelně volí Valné shromáždění OSN na období tří let. Jedním ze členů byla Ruská federace, Valné shromáždění ale na začátku dubna rozhodlo o přerušení jejího členství kvůli zprávám o vraždění civilistů na Ukrajině a Rusko se následně mandátu vzdalo. Česká republika, jejíž poslední členství skončilo v roce 2021, na začátku května nahradila uvolněné místo.[1]

Rada přijala na svém 50. zasedání celkem 23 rezolucí. Některé se týkaly lidskoprávní situace v konkrétní zemi, další se vztahovaly ke specifickým lidskoprávním oblastem, např. k odstranění všech forem diskriminace žen. Na analyzovaném zasedání nejvíce rezonovala lidskoprávní situace na Ukrajině a změna klimatu.

Ukrajina a vojenský útok

Úřad vysokého komisaře pro lidská práva (*Office of the High Commissioner for Human Rights*, dále jen „OHCHR“) vypracoval zprávu, která se zabývá porušováním mezinárodního humanitárního práva a mezinárodního práva v oblasti lidských práv, ke kterému došlo v souvislosti s útokem Ruské federace na Ukrajinu. Pokrývá v ní období od 24. února 2022 do 15. května 2022.[2]

OHCHR ověřil, že v tomto období bylo zabito 3 924 a zraněno 4 444 civilistů jako přímý důsledek bojů. Skutečná čísla jsou pravděpodobně podstatně vyšší, avšak informace z míst, kde probíhají boje nebo která jsou pod kontrolou ruských ozbrojených sil, se zpozdily a mnoho zpráv stále čeká na potvrzení. Na obou stranách také došlo k tisícům vojenských

Yevheniia Filipenko, stálá zástupkyně Ukrajiny při OSN [1]

obětí, k dnešnímu dni ale neexistují žádné nezávisle ověřené počty.

K 15. květnu 2022 bylo OHCHR známo 108 obvinění ze sexuálního násilí v souvislosti s konfliktem, ke kterým mělo dojít vesměs v oblastech jižní a východní části Ukrajiny a v detenčním zařízení v Ruské federaci. Z toho 87 případů měly spáchat ruské ozbrojené síly, dalšími pachateli měli být ukrajinská armáda, donucovací orgány nebo civilisté. Většinu údajných obětí tvořily ženy a dívky. Incidenty byly často doprovázeny dalším porušováním lidských práv, jako je zabití obětí či jejich manželů, fyzické násilí nebo rabování domovů.

OHCHR prověřil 23 obvinění, přičemž v devíti případech byly obětí ženy, v jednom dívka a ve 13 muži. Ruské ozbrojené síly a donucovací orgány

spáchaly 11 činů znásilnění a skupinového znásilnění. Například v kyjevské oblasti došlo k případu, kdy ruští vojáci zastřelili muže a jeho ženu pak opakovaně hromadně znásilnili.

Ukrajinské skupiny spáchaly pět činů, které spočívaly v nuceném veřejném svlékání a vyhrožování sexuálními násilím. Dalších sedm případů spáchaných neidentifikovanými aktéry a civilisty se rovněž týkalo násilného veřejného svlékání lidí, kteří se údajně dopustili rabování.

Dalšími znepokojivými událostmi je zacházení s válečnými zajatci a osobami, které nadále nejsou schopné boje (osoby *hors de combat*). Velmi závažnými případy jsou popravy bez řádného soudu a mučení Rusů, které údajně spáchali příslušníci ukrajinských ozbrojených sil.

Ukrajinci měli prostřelit nohy třem zajatým ruským vojákům nebo mučit zraněné vojáky. Při dalším incidentu v kyjevské oblasti příslušníci ukrajinské armády údajně zastřelili krvácejícího a dusícího se ruského vojáka, který ležel na silnici. Ukrajínští vojáci také měli zabít zraněné, válečné zajatce a osoby *hors de combat*.

Další problém představuje špatné zacházení s válečnými zajatci ze strany ruských ozbrojených sil a přidružených ozbrojených skupin. Existují napří-

klad zprávy o tom, že zajatci jsou po příjezdu do některých internačních míst (například v trestanecské kolonii Olenivka, která byla na konci července vyhozena do povětří) podrobováni takzvanému „přijímání“. To spočívá v bití, kopání, škrcení, poziciím mučení nebo vyhrožování sexuálními násilím. Později například byli nuceni naučit se ruskou hymnu nebo státní symboly, a pokud tak neučinili, byli biti.

OHCHR se dále věnoval poškození a zničení civilní infrastruktury a obydlí, negativnímu dopadu na skupiny zvláště zranitelných lidí, evakuaci z Mariupolu nebo svévolnému zadržování a mizení zástupců místních orgánů, novinářů, aktivistů a dalších civilistů. Řešil také masové vysídlení civilního obyvatelstva – z téměř 44 milionové Ukrajiny (údaj z roku 2021) mělo uprchnout více než 6,2 milionu osob a více než 8 milionů osob mělo být vnitřně vysídleno.

OHCHR uzavřel zprávu tím, že dochází k rozsáhlému porušování mezinárodního práva. Vyzývá proto všechny strany konfliktu, aby se například vyvarovaly používání těžkých zbraní v obydlených oblastech. Ruská federace by měla okamžitě zastavit ozbrojený útok a dodržovat další opatření jako zajištění rychlého a neomezeného průchodu humanitární pomoci. Ukrajina by zase měla například vypracovat plány bydlení nebo vyřešit to, že vnitřně vysídlené osoby často nemají osobní doklady.

50. zasedání Rady OSN pro lidská práva [2]

Lidskoprávní situace na Krymu a v Sevastopolu

Generální tajemník pravidelně připravuje dokument, který se týká lidskoprávní situace v dočasně okupované Autonomní republice Krym a městě Sevastopol na Ukrajině. Diskutovaná zpráva je 6. v pořadí a zaměřuje se na období od 1. července do 31. prosince 2021.

OHCHR v rámci zprávy ověřil pět případů mučení a krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení, které spáchali příslušníci Federální služby bezpečnosti, bezpečnostní služby Ruské federace (dále jen „FSB“). Pachatelé například přiložili obětem k uším elektrické dráty a zapnuli proud. Příslušníci FSB nosili kukly, aby zakryli svou totožnost, a chlubili se svou beztrestností. Právě nedostatečná odpovědnost odrazuje oběti od oznamování takových případů.

OHCHR zdokumentoval 205 případů svévolného zatčení na Krymu, což představuje více než desetinásobný nárůst ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku. Mezi oběťmi bylo 183 mužů, 19 žen a tři děti. Většina z nich byla zatčena před soudními budovami, když se chtěli zúčastnit soudního jednání, v blízkosti policejních budov nebo budov FSB po spontánních veřejných shromážděních.

Omezena je také svoboda myšlení a projevu. Od roku 2014 mediální prostředí postrádá pluralitu, vysílání ukrajinských televizních kanálů bylo přerušeno a místa na uvolněných frekvencích nahradily ruské televizní kanály. Od prosince 2021 jsou zde blokovány stránky řady internetových médií, která informují o situaci na Krymu z jiných částí Ukrajiny, například Centrum investigativní žurnalistiky nebo Ukrajinska pravda. Na Krymu je i běžně blokován signál ukrajinských rozhlasových stanic.

Omezením podléhá také svoboda shromažďování zejména tím, že pro jakéhokoli shromáždění je nutné předchozí povolení a účastníci nepovolených shromáždění jsou trestně stíháni. V roce 2021 OHCHR zdokumentoval 61 stíhání účastníků pokojných shromáždění, kteří toto povolení nedostali. To představuje nárůst o 73 % oproti roku 2020.

Stíhání účastníků nepovolených shromáždění postihlo politické protesty a shromáždění proti zatýkání a stíhání krymských Tatarů. Stíhání byli i účastníci jednočlenných protestů, například soud v Simferopolu uložil muži pokutu za to, že držel

Ilustrační foto [3]

transparent vyzývající k odpovědnosti za dopravní nehodu.

Změna klimatu: mitigace, adaptace a financování

Rada pro lidská práva na základě své rezoluce z října roku 2021 zřídila funkci zvláštního zpravodaje pro podporu a ochranu lidských práv v souvislosti se změnou klimatu. Zvláštní zpravodaj předložil plány na první tři roky svého mandátu (2022-2025).

Co se týče zmírnění dopadů změny klimatu, Mezivládní panel pro změnu klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change*, dále jen „IPCC“) uvádí, že podle předpokládaného množství emisí je omezení globálního oteplování na 1,5 °C nedosažitelné a po roce 2030 bude velmi obtížné omezit oteplování na 2 °C. To znamená, že pokud nedojde k výraz-

nému posílení zmírňujících opatření, budou mít dopady změny klimatu významné důsledky pro lidská práva.

Nutné jsou transformace, které naruší stávající rozvojové trendy a budou zahrnovat významné technologické, systémové a sociálně-behaviorální změny. Některá opatření, například obchodování s uhlíkem nebo poptávka po biopalivech, budou mít pravděpodobně dopady na práva lidí, zejména původních obyvatel. Zvláštní zpravodaj se proto bude zapojovat do diskuzí ohledně těchto opatření a do přezkumu a zlepšování plánů, které mají za cíl snížit emise.

Pokud jde o adaptaci, smluvní státy Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu a Pařížské dohody by měly zajistit, že ochrana lidských práv v souvislosti se změnou klimatu bude zahrnuta do národních adaptačních plánů. Zvláštní zpravodaj se proto v rámci svého mandátu bude zabývat zásadami, které státům pomohou plnit jejich lidskoprávní závazky.

Změna klimatu s sebou nese vyšší četnost, intenzitu či trvání extrémních povětrnostních jevů, jako je sucho, lesní požáry, vlny veder, cyklóny a povodně. To způsobuje vysídlení, ztráty a škody na lidském zdraví, přístřeší, příjmech, živobytí, bezpečnosti a rovnosti.

Zvláštní zpravodaj proto prozkoumá možnosti financování škod a bude tuto otázku konzultovat se státy, organizacemi občanské společnosti, podnikateli a mezivládními organizacemi. Bude také zvyšovat povědomí o lidských právech, která jsou ovlivněna změnou klimatu, zejména u osob žijících v rozvojových zemích. Prozkoumá opatření k řešení škod, které pociťují zranitelní jednotlivci a komunity, například osoby žijící v podmínkách nedostatku vody, sucha a desertifikace nebo bezdomovci.

Na konferenci OSN o změně klimatu 2021 v Glasgow bylo zdůrazněno, že financování opatření v oblasti změny klimatu je drasticky nedostatečné. Rozvinuté státy byly na konferenci vyzvány, aby zvýšily poskytování finančních prostředků na „zeleň“ opatření, a také bylo zahájeno jednání o novém kolektivním cíli financování. Zvláštní zpravodaj se zapojí do konzultací o tomto financování a zajistí, že přitom budou zohledněna lidská práva.

Vysídlení a odpovědnost v kontextu oteplování

Agentura OSN pro uprchlíky odhaduje, že celosvětový počet nuceně vysídlených osob v polovině roku 2021 přesáhl 84 milionů. Podle údajů Centra pro monitorování vnitřního vysídlení v roce 2019 došlo k téměř 1 900 katastrofám, které vyvolaly 24,9 milionu vysídlení ve 140 zemích. To je nejvyšší počet zaznamenaný od roku 2012 a třikrát vyšší než počet vysídlení způsobených konflikty a násilím.

Osoby vysídlené kvůli změně klimatu (minimálně zatím) nespadají do definice uprchlíka podle Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků a jejich právní ochrana je proto omezená. Tito lidé jsou náchylní k vykořisťování a utrpení, zvláště zranitelné mohou být ženy, děti a osoby se zdravotním postižením.

Stále častěji se objevuje výzva, aby společnosti zveřejňovaly rizika a opatření k řešení změny klimatu prostřednictvím přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. Představa je taková, že zveřejňování informací pomůže investorům pochopit rizika a činit informovanější rozhodnutí.

Změna klimatu způsobuje extrémnější počasí [4]

Pracovní skupina pro zveřejňování finančních informací týkajících se klimatu (*Task Force on Climate-Related Financial Disclosures*, dále jen „TCFD“) [3] zveřejnila zprávu, ve které doporučuje, aby společnosti do ročních finančních zpráv zahrnovaly i informace týkající se klimatu. Doporučení jsou však zcela dobrovolná a pokud by se měla stát povinnými, vyžadovalo by to práci na praktických detailech. Existují i další projekty, které se týkají dobrovolného zveřejňování informací. Zvláštní zpravodaj je prozkoumá a zváží, zda by tato opatření měla být závazná.

Poznámky

- [1] Nynější složení Rady lze nalézt na stránkách Rady: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/current-members>.
- [2] Zpráva vychází z Monitorovací mise OSN na Ukrajině, která byla na území státu vyslána v roce 2014, aby kontrolovala a hodnotila lidskoprávní situaci na Ukrajině se zvláštním zřetelem na Autonomní republiku Krym a oblast východní a jižní Ukrajiny.
- [3] TCFD je iniciativa vedená průmyslem, kterou tvoří zástupci různých odvětví včetně bank, pojišťoven a nefinančních společností. Vytvořila ji Rada pro finanční stabilitu, mezinárodní orgán složený z členských států G20, který dohlíží na globální finanční stabilitu.

Zdroje

- All About the NDCs. United Nations. Získáno z <https://www.un.org/en/climatechange/all-about-ndcs>.
- Česko se stalo členem Rady OSN pro lidská práva, nahradilo Rusko. (2022, duben 10). České noviny. Získáno z <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cesko-se-stalo-clenem-rady-osn-pro-lidska-prava-nahradilo-rusko/2203881>.
- Human Rights Council. (2021). Mandate of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights in the context of climate change, A/HRC/RES/48/14. Získáno z <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/285/48/PDF/G2128548.pdf?OpenElement>.
- Human Rights Council. (2022). Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights in the context of climate change, A/HRC/50/39. Získáno z https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-06/A_HRC_50_39_AdvanceUneditedVersion_1.docx.
- Human Rights Council. (2022). Situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the Russian Federation: 24 February – 15 May 2022, A/HRC/50/CRP.4. Získáno z <https://www.ohchr.org/sites/default/files/hrbodies/hrc/regularsessions/session50/2022-07-01/A-HRC-50-CRP4-EnglishVersion.docx>.
- Klitina, A. (2022, srpen 4). Olenivka Prison Camp Massacre – New Details Emerging. Kyiv Post. Získáno z <https://www.kyivpost.com/russias-war/olenivka-prison-camp-massacre-new-details-emerging.html>.
- Membership of the Human Rights Council for the 16th cycle, 1 January - 31 December 2022. (2022). United Nations Human Rights Council. Získáno z <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/current-members>.
- O členství ČR v Radě OSN pro lidská práva by se mohlo rozhodnout do měsíce. (2022, duben 24). Česká justice. Získáno z <https://www.ceska-justice.cz/2022/04/o-clenstvi-cr-v-rade-osn-pro-lidska-prava-by-se-mohlo-rozhodnout-do-mesice/>.

Population, total – Ukraine. The World Bank. Získáno z https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=UA&name_desc=false.

Summary execution. The Center for Justice & Accountability. Získáno z <https://cja.org/human-rights-issues/summary-execution/>.

Fotografie

- [1] Yevheniia Filipenko, stálá zástupkyně Ukrajiny při OSN. Human Rights Council special session on Ukraine, autor: UN Photo / Jean Marc Ferré, 12. květen 2022, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [2] 50. zasedání Rady OSN pro lidská práva. 50th Session of Human Rights Council, autor: UN Photo/Jean Marc Ferré, 13. červen 2022, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Ilustrační foto. Climate Change Refugees, autor: Visible Hand, 8. prosinec 2007, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [4] Změna klimatu způsobuje extrémnější počasí. Flood, autor: KnitSpirit, 1. listopad 2021, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [5] Ian Fry, zvláštní zpravodaj pro lidská práva v souvislosti se změnou klimatu. Press conference of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights in the context of climate change, autor: UN Photo/Kanishkh Kanodia, 19. červenec 2015, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Ian Fry, zvláštní zpravodaj pro lidská práva v souvislosti se změnou klimatu [5]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Britští členové tzv. Islámského státu označováni jako „Beatles“ odsouzeni ve Spojených státech amerických

Matyáš Dvořák

V roce 2014 celý svět zděšeně sledoval, jak se na Blízkém východě zjevila teroristická organizace, jež během půl roku ovládla podstatnou část Sýrie a Iráku, kde vyhlásila chalífát a měla ambice ovládnout rozsáhlé regiony nejen na Blízkém východě, ale také v Asii, Africe, a rovněž část Evropy. Tzv. Islámský stát neudíval jen rychlostí postupu, ale i mimořádnou brutalitou, kterou se vyznačoval. V krutostech neslavně proslula skupina čtyř britských džihádistů označovaná médii jako „Beatles“. A právě dva ze členů této skupiny jsou v současné době souzeni ve Spojených státech amerických.

Kdo byli „Beatles“?

Skupinu tvořili čtyři britští občané, kteří původně žili v západním Londýně. Vůdcem skupiny byl kuvajtský rodák Mohammed Emwazi (známější jako „Džihádista John“), jenž v šesti letech odešel se svou rodinou do Spojeného království, kde vystudoval programování na univerzitě ve Westminsteru. Dalším členem byl Aine Davis, drogový dealer, který k islámu konvertoval. Třetím byl původně ortodoxní křesťan, Alexandra Kotey, který byl ghansko-kyperského původu a k islámu konvertoval v devatenácti letech. Posledním byl londýňan súdánského původu El Shafee Elsheikh, který původně patřil k Al-Kaidě.

Přezdívku „Beatles“ dostali od vězňů, které mučili, a to z důvodu jejich britského přízvuku a také proto, že neustále chodili spolu. Jeden z vězňů doslova vypověděl: „Beatles byli vždy spolu a vždy sadističtí.“

Podle dalšího z přeživších rukojmích skupina působila v podzemních místnostech velkého domu v Sýrii, kde drastickými způsoby mučili vězně, včetně novinářů a humanitárních pracovníků. Docházelo

Mohammed Emwazi byl vedoucím členem skupiny [1]

zde k waterboardingu, mučení bitím, elektrickým proudem, nucení vězňů k vzájemným bitkám, a k simulovaným popravám. Skupina byla údajně mnohem brutálnější než „běžní“ dozorcí.

Javier Espinoza, španělský novinář, kterého tzv. Islámský stát (IS) věznil šest měsíců, přičemž podstoupil simulované popravy, uvedl: „Skupina neměla žádné povědomí o tom, co to je náboženství a svou víru používala pouze jako ospravedlnění svých zločinů. Když někoho znásilnili, říkali tomu manželství, když něco ukradli, říkali tomu konfiskace...“

Brutalita skupiny vyvrcholila koncem léta 2014, kdy „John“ začal popravovat západní vězně, což bylo natáčeno na kameru a šokující záběry poté obletěly svět. Skupina má údajně na svědomí 27 popravených vězňů.

Osudy členů

Aktivita skupiny, a hlavně sadistická videa, na kterých „John“ podřezává vězně ze západních zemí, samozřejmě nezůstala nepovšimnuta armádami a zpravodajskými službami. Poté co byli na kameru zavražděni američtí novináři James Foley, Steven Sotloff, britští a američtí humanitární pracovníci David Haines, Alan Hennig a Abdul-Rahman Kassig [1], či japonští novináři Kenji Goto a Haruna Yukawa, stal se Emwazi jedním u nejhledanějších lidí na světě.

Pátrání po teroristovi bylo úspěšné, a nakonec byl 12. listopadu 2015 zabit americkým dronem.

Bývalý drogový dealer Aine Davis konvertoval k islámu okolo roku 2006 a v západolondýnské mešitě se poznal s Emwazim. V roce 2013 odcestoval na Blízký východ, kde se připojil k IS.

V roce 2015 se Davis setkal poblíž Istanbulu s dalšími teroristy, se kterými měl plánovat útoky. Skupina byla ovšem odhalena a všichni přítomní byli zatčeni tureckou policií. Davis byl později v Turecku odsouzen na 7 a půl roku vězení za členství v teroristické skupině. Během procesu odmítl, že by

byl členem IS, či dokonce „Beatles“. Pouze přiznal, že Emwaziho znal z Londýna, kde oba navštěvovali stejnou mešitu.

V srpnu 2022 byl Davis propuštěn z tureckého vězení a po svém návratu do Velké Británie byl hned na letišti zatčen a obviněn z terorismu. Jeho případ bude mít tedy pokračování i před britskými soudy.

Poslední dva členové, Alexandra Kotey a El Shafee Elsheikh, byli zbaveni britského občanství a v současné době jsou drženi ve vězení ve Spojených státech amerických.

Kotey: od IS k americkému soudu

Kotey a Elsheikh byli na začátku roku 2018 zajati kurdskými milicemi během pokusu o únik ze Sýrie. Na podzim 2019 je převzala vláda USA, kam byli později převezeni. USA usilovaly o spolupráci s britskými orgány ohledně shromažďování důkazů proti teroristům, nicméně nastal problém v odlišných názorech obou zemí na trest smrti, který oběma obžalovaným reálně hrozil. Spojené království odmítlo spolupracovat s USA, dokud neposkytnou záruky, že Kotey a Elsheikh nebudou popraveni.

Příslušníci kurdských milic v Rakkce, jejichž příslušníci zadrželi Koteye a Elsheikha [2]

Generální prokurátor USA Wiliam Barr nakonec ujistil Spojené království, že prokuratura nebude požadovat trest smrti pro obžalované a pokud budou uznáni vinnými, trest smrti nad nimi nebude vynesena. Proces s nimi mohl začít.

Soud s Koteym začal v roce 2021. Obžaloba sestávala z osmi bodů včetně braní rukojmích, které mělo za následek smrt čtyř amerických občanů (Foley, Sotloff, Kassig a Kayla Muellerová [2]). Kotey vynikal mimořádnou brutalitou při mučení vězňů a také verboval britské členy IS. Po svém zadržení kurdskými milicemi Kotey veškerá obvinění odmítal, ale během procesu v USA se přiznal ke všemu, co mu bylo kladeno za vinu (viz Bulletin říjen 2021, s.13).

Nakonec se s prokuraturou dohodl na doživotním trestu odnětí svobody a určitých podmínkách výměnou za plnou spolupráci. Tato spolupráce obnáší poskytnutí veškerých informací o Koteyho aktivitách v Sýrii a její součástí je i setkání s pozůstalými po obětech, které zavraždil, pokud o to požádají. Na základě dohody a Koteyho přiznání byl koncem dubna 2022 vynesena doživotní trest odnětí svobody. Prvních patnáct let si musí Kotey odpykat v USA a poté bude přesunut do Británie, kde bude čelit dalším obviněním.

Během procesu napsal Kotey svému soudci dlouhý dopis, ve kterém žádá, aby nebyl umístěn do věznice se zabezpečením „supermax“ a vysvětluje své pohnutky, které ho přiměly přidat se k IS.

Elsheikh: od IS k americkému soudu

Jak bylo uvedeno výše, Elsheikh se k teroristickým organizacím přidal již v roce 2012. Během svého působení ve skupině se stal známým pro jeho zálibu v krutém zacházení s vězni. Nakonec byl dopaden společně s Koteym v roce 2018.

Proces s Elsheikem začal v první polovině roku 2022. Obžaloba se stejně jako u Koteyho skládala z osmi bodů včetně podílu na vraždách Američanů či podpory teroristické organizace. Po celou dobu se Elsheikhovy právníci snažili porotu přesvědčit, že ačkoliv byl obžalovaný členem IS, nikdy nebylo prokázáno, že by byl i členem „Beatles“. Obžaloba se naopak opírala o rozhovory, které Elsheikh dával po svém zadržení kurdskými silami a kde se k členství ve skupině přiznal. Sám Elsheikh na za-

čátku procesu uvedl, že odmítá vypovídat a zbytek procesu se svého vyjádření držel.

V průběhu procesu bylo vyslechnuto 35 svědků, včetně pozůstalých po zavražděných Enwazim, či bývalých bojovníků IS, kteří potvrdili, že Elsheikh byl členem „Beatles“ a vysoce postaveným členem „ISIS aristokracie“.

Rozsudek padl po jedenáctidenním procesu a čtyřhodinové poradě poroty. Na jeho základě byl Elsheikh uznán vinným ze všech osmi bodů obžaloby. V polovině srpna byl Elsheikh odsouzen k jednomu doživotnímu trestu za každý jeden bod obžaloby. Jeho celkový trest tedy činí osm doživotních trestů odnětí svobody, které si odpykává současně.

Kotey a Elsheikh jsou nejvýše postavenými členy IS, kteří byli ve Spojených státech souzeni a odsouzeni.

Vůdce tzv. Islámského státu Abú Bakr al-Bagdádí byl v roce 2019 zabit akcí USA [3]

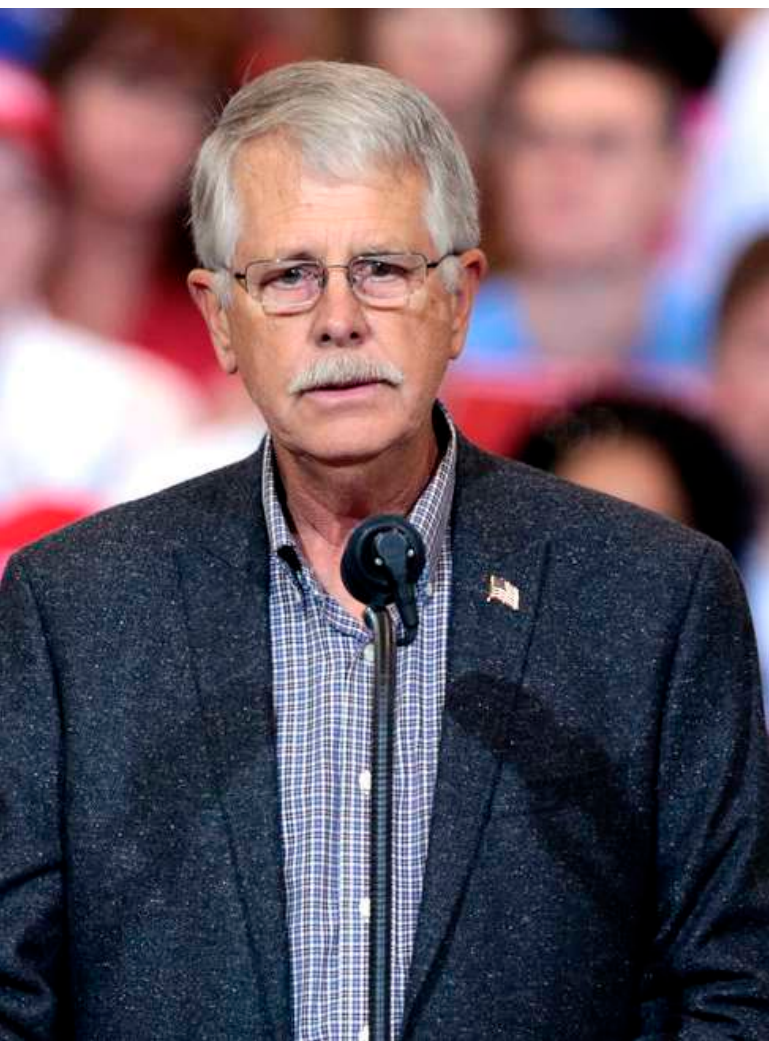
Poznámky

- [1] Původním jménem Peter Kassig. V zajetí konvertoval k islámu a přijal jméno Abdul-Rahman.
- [2] Americká humanitární pracovnice zajata IS. V zajetí byla nucena k sexuálnímu otroctví a několikrát ji měl znásilnit i sám lídr Islámského státu Abú Bakr al-Bagdádí. Nakonec byla zabita. Podle IS zemřela během jordánského náletu, ale USA věří, že byla zavražděna IS.

Zdroje

- Barakat M. Brit convicted as 'Beatle' in Islamic State beheadings trial. AP News. 14. duben 2022. Alexandria. <https://apnews.com/article/islamic-state-group-b76186fdaddb6a2119159a3d-26df3eee>.
- BBC. 2022. Who were the jihadists nicknamed the Islamic State 'Beatles'?. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42993715>.
- BBC. 2020. IS 'Beatles' will not face death penalty in US. <https://www.bbc.com/news/uk-53837724>.
- Cabral S. El Shafee Elsheikh: IS jihadist stood out from the other fighters, court hears. BBC. 11. duben 2022. Virginia. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61072430>.
- Cabral S. El Shafee Elsheikh: Key moments from IS jihadist's US trial. BBC. 14. duben 2022. Washington D.C. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61088647>.

Otec Kayly Mueller Carl přivítal rozsudky [4]

- CBS News. 2022. British national Alexandra Kotev sentenced to life in prison over Islamic State kidnapping, deaths of 4 Americans. <https://www.cbsnews.com/news/alexandra-kotev-sentenced-to-life-in-prison-for-islamic-state-kidnapping-deaths-of-4-americans-james-foley-kayla-mueller/>.
- Debusmann B. Jr. Alexandra Kotev: IS 'Beatle' sentenced to life in US for murders in Syria. BBC. 29. duben 2022. Washington. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-61274332>.
- Hoffman B. Ware J. Bringing Justice Home: Dispatches from the ISIS 'Beatles' Trial. Council of Foreign Relations originally published at The National Interest. 10. červen 2022. [https://www.cfr.org/article/bringing-justice-home-dispatches-isis-beatles-trial\[MD1\]](https://www.cfr.org/article/bringing-justice-home-dispatches-isis-beatles-trial[MD1]).
- NBC News. 2014. British ISIS Militants Dubbed 'Beatles' Guarded Syria Hostages. <https://www.nbcnews.com/storyline/james-foley/british-isis-militants-dubbed-beatles-guarded-syria-hostages-n185926>.
- NPR. 2022. A member of Islamic State group known as 'Beatles' is convicted in Americans' deaths. Alexandria. <https://www.npr.org/2022/04/14/1092869545/islamic-state-beatles-hostages-guilty?t=1658649247666>.
- Otčenášková A. Přezdívalo se jim Beatles. Britští džihádisté bili vězně na kříže, Kurdové poslední z nich chytili. Aktuálně.cz. 10. únor 2018. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/prezdiva-lo-se-jim-beatles-britsti-dzihadiste-bili-vezne-na-k/r-3383cfd-00d8e11e880d30cc47ab5f122/>.
- Sandford D., Faulkner D., Aine Davis: Alleged fourth IS 'Beatle' arrested in UK on terror charges. BBC. 11. srpen 2022. <https://www.bbc.com/news/uk-62495025>.
- Swann S. Aine Davis: The gangster who ditched drugs for jihad. BBC. 9. květen 2017. <https://www.bbc.com/news/uk-39824267>.
- Švamberk A. Džihádista Ringo se vyhne smrti. Přiznal se ke členství v IS a mučení Američanů. Novinky. 3. září 2021. Alexandria. <https://www.novinky.cz/zahranici/amerika/clanek/dzihadista-ringo-se-vyhne-smrti-priznal-se-ke-clenstvi-v-is-a-muceni-amerikanu-40370983>.
- The United States Attorney's Office Eastern District of Virginia. Jury Convicts ISIS 'Beatle' for Role in Hostage-Taking Scheme that Resulted in the Deaths of American, British, and Japanese Citizens. 14. duben 2022. Alexandria. <https://www.justice.gov/usao-edva/pr/jury-convicts-isis-beatle-role-hostage-taking-scheme-resulted-deaths-american-british>.
- Zelin Y.A. Colonial Caliphate: The Ambitions of the 'Islamic State'. The Washington Institute for Near East Policy. 8. červenec 2014. Washington D.C. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/colonial-caliphate-ambitions-islamic-state>.

Fotografie

- [1] Mohammed Emwazi byl vedoucím členem skupiny. US Targets 'Jihadi John' in Syria Air Strike, autor: Tasnim News Agency, zveřejněno 13. listopadu 2015, zdroj: Tasnim News Agency, CC BY 4.0.
- [2] Příslušníci kurdských milic v Rakkce, jejichž příslušníci zadrželi Kotev a Elsheikha. YPG fighters Raqqa (December 2016), autor: Kurdishstruggle, 24. prosinec 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [3] Vůdce tzv. Islámského státu Abú Bakr al-Bagdádí byl v roce 2019 zabit akcí USA. Abu Bakr al-Baghdadi, painted portrait DDC_0583, autor: thierry ehrmann, 12. červen 2014, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Otec Kayly Mueller Carl přivítal rozsudky. Carl Mueller, autor: Gage Skidmore, 29. říjen 2016, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0.

Státy v patách válečných zločinců: jeden týden, dva odsouzení

Dagmar Matušů

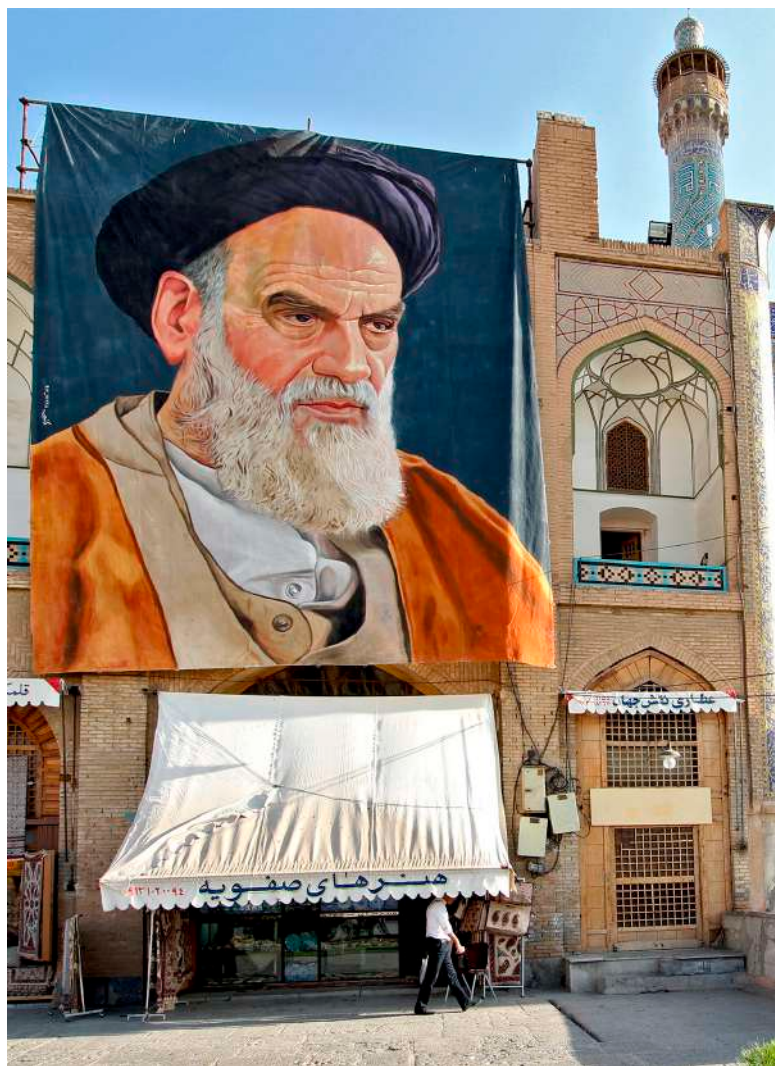
Stíhání válečných zločinců na základě univerzální jurisdikce se opět ukázalo jako jedna z významných a efektivních cest k přiblížení se spravedlnosti. Druhý červencový týden v roce 2022 přinesl hned dva odsuzující rozsudky ze dvou zemí – ve Francii za spoluvinu na rwandské genocidě a ve Švédsku za účast na popravách politických vězňů v Íránu. Zatímco pachatele genocidy ve Rwandě soudila již řada států, Švédsko je vůbec první, kterému se podařilo předvést před soud a odsoudit íránského státního příslušníka za závažné porušování lidských práv v Íránu.

Íránské zločiny před soudem: Nastolilo Švédsko precedent?

Stockholmský okresní soud vynesl v červenci 2022 přelomový rozsudek. Bývalý íránský úředník Hamid Nouri byl odsouzen k doživotnímu vězení za podíl na masových popravách a mučení politických vězňů v roce 1988. Vůbec poprvé tak byl na základě univerzální jurisdikce stíhán a odsouzen íránský státní příslušník za závažné porušování mezinárodního práva.[1]

Krátce po skončení íránsko-irácké války a po ozbrojeném vpádu opoziční levicové skupiny Lidových mudžahedínů do Íránu vydal tehdejší íránský nejvyšší vůdce Rúholláh Chomejní náboženský příkaz (tzv. *fatwa*), jímž nařídil popravu všech vězňů, kteří byli této skupině loajální nebo s ní sympatizovali. Druhá vlna poprav pak byla namířena na dříve uvězněné členy dalších levicových skupin, o nichž se mělo za to, že se zřekli islámské víry.

V každé provincii byly zřízeny tajné tříčlenné výbory, které vešly ve známost jako „výbory smrti“. V rámci procesů, které zdaleka nesplňovaly základní záruky spravedlivého procesu, pak tyto výbory vyslechly a svévolně odsoudily k smrti tisíce vězňů. Přesný počet popravených sice není dosud znám, nicméně se uvádí, že bylo oběšeno a následně pohřbeno v neoznačených masových hrobech minimálně 5 tisíc mužů a žen, přičemž toto číslo může

Íránský nejvyšší vůdce Rúholláh Chomejní, který nařídil masakr opozičních vězňů v roce 1988 [1]

být mnohem vyšší. Zajímavostí je to, že současný íránský prezident Ebrahim Raisi byl jedním ze čtyř hlavních soudců, kteří ve „výborech smrti“ zasedali, nicméně popírá, že by se na vraždách jakkoliv podílel.

Nouri zastával pozici asistenta zástupce prokurátora ve věznici Gohardasht, kde se podle obžaloby účastnil a spolu s dalšími organizoval popravy mnoha vězňů. Podle výpovědi bývalých vězňů v průběhu soudního procesu měl pomáhat s výběrem vězňů, kteří byli předvedeni před výbor, osobně se podílet na mučení vězňů a eskortovat odsouzené na popraviště. Nouri veškerá obvinění popřel, švédský soud ho však uznal vinným ze spáchání závažných zločinů proti mezinárodnímu právu a vraždy.

Přeživší vězňové a pozůstalé rodiny rozsudek velmi uvítali, neboť Írán spáchání této rozsáhlé politické

„čistky“ odmítá. Podle lidskoprávní organizace Human Rights Watch je rozsudek *„vzkazem nejvyšším iránským představitelům zapleteným do těchto zločinů, že nemohou zůstat mimo dosah spravedlnosti navždy“*.

Soudní proces napjal vztahy mezi Švédskem a Íránem, který rozsudek nad svým občanem odsoudil a skrze mluvčího iránského ministerstva zahraničí uvedl, že *„Írán si je naprosto jistý, že rozsudek nad Nourim byl politicky motivovaný a nemá žádnou právní platnost“*. Panují také obavy z možných odvetných opatření proti vězňům ze Západu zadrženým Teheránem, neboť v posledních měsících byla v Íránu zadržena řada Evropanů, včetně švédského turisty, dvou francouzských občanů, polského vědce a dalších.

Tento případ má bezpochyby velký význam a někteří komentátoři jej nazývají historickým, protože poprvé po 43 letech od vzniku Íránu se jeho představitel zodpovídal ze spáchání mezinárodních zločinů. Těžko říci, do jaké míry tento rozsudek nastolí precedent pro budoucí soudní procesy, neboť lze předpokládat, že někteří iránské představitelé se budou kvůli obavám ze zadržení nyní zdráhat opustit území Íránu.

Pátý Rwandan si ve Francii vyslechl svůj trest

Francouzský soud odsoudil ke dvaceti letům odnětí svobody rwandského představitele Laurenta Bucyibarutu a shledal jej vinným ze spoluúčasti

na genocidě a zločinech proti lidskosti spáchaných ve Rwandě v roce 1994 na etnické menšině Tutsiů a umírněných Hutuů.[2] Jakožto bývalý prefekt oblasti Gikongoro je nejvýše postaveným úředníkem, který byl doposud ve Francii souzen v souvislosti s rwandskou genocidou a zároveň pátým Rwandanem odsouzeným na základě principu univerzální jurisdikce (podrobnosti k dalším případům viz Bulletin leden-únor 2022, s. 11 a Bulletin květen 2013, s. 7).

Bucyibaruta byl obviněn z toho, že přesvědčil tisíce Tutsiů, aby se před útoky extremistických Hutuů ukryly do školy v Murambi. Místo slíbené ochrany, jídla a pití se jim však dostalo nelítostné popravy. Soud také zkoumal jeho odpovědnost za masakr asi 90 tutsijských žáků ve škole v Kibeho a za popravu tutsijských vězňů, včetně tří kněží. V oblasti Gikongoro bylo zabito přes 100 tisíc lidí.

Tehdejší prefekt údajně sám nařídil nebo se účastnil několika „bezpečnostních“ schůzek, jejichž cílem však bylo podle obžaloby ve skutečnosti plánování vražd. Přestože pro Bucyibarutu obžaloba požadovala doživotní vězení jako pro přímého pachatele genocidy, soud jej nakonec shledal vinným z „pouhé“ spoluúčasti na genocidě a zločinech proti lidskosti. To bylo pro mnohé velkým zklamáním.

Případy spojené s genocidou ve Rwandě byly předmětem soudních řízení i v dalších státech, například v Belgii či Švýcarsku. Okolo 30 dalších vyšetřování navíc stále probíhá a je tedy otázkou času, kdy si

Obyvatelé Íránu se dožadují spravedlnosti [2]

další z pachatelů rwandské genocidy vyslechne svůj rozsudek.

Poznámky

- [1] Na základě principu univerzální jurisdikce mohou státy stíhat nejzávažnější zločiny jako genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny či zločiny agrese bez ohledu na místo, kde byly spáchány, a rovněž bez ohledu na státní příslušnost obětí nebo pachatelů.
- [2] Genocida Tutsijské menšiny ve Rwandě započala v dubnu 1994, kdy bylo v hlavním městě Kigali sestřeleno letadlo s tehdejším prezidentem Juvénalem Habyarimanou, který byl stejně jako většina Rwandanů etnickým Hutuem. Ze sestřelení letadla byli obviněni Tutsiové. Přestože spáchání atentátu popírali, skupiny hutuských extremistů je začaly za podpory armády, policie a milicí zabíjet. Během 100 dní bylo zavražděno více než 800 tisíc Tutsiů a umírněných Hutuů, kteří se je snažili chránit.

Zdroje

- AFP News, French court jails ex-top Rwanda official for 20 years over genocide, Justiceinfo.net, 12. 7. 2022, (<https://www.justiceinfo.net/en/103481-french-court-jails-ex-top-rwanda-official-for-20-years-over-genocide.html>)
- Amnesty International, Iran: Blood-soaked secrets: Why Iran's 1988 prison massacres are ongoing crimes against humanity, 4. 12. 2018, (<https://www.amnesty.org/en/documents/mde13/9421/2018/en/>)

- David Gritten, Swedish court convicts Iranian ex-official over 1988 executions, BBC News, 14. 7. 2022, (<https://www.bbc.com/news/world-europe-62162676>)
- Reuters, Man accused over Iran prison executions goes on trial in Sweden, 10. 8. 2021, (<https://www.reuters.com/world/europe/trial-starts-sweden-man-accused-role-iran-prison-executions-2021-08-10/>)
- Stockholms tingsrätt, Iranian citizen sentenced to life in prison for executions of political prisoners in Iran in 1988, 14. 7. 2022, (<https://www.domstol.se/stockholms-tingsratt/nyheter/2022/07/iranian-citizen-sentenced-to-life-in-prison-for-executions-of-political-prisoners-in-iran-in-1988/>)
- TRIAL International, Laurent Bucyibaruta, 4. 4. 2022, (<https://trialinternational.org/latest-post/laurent-bucyibaruta/>)

Fotografie

- [1] Íránský nejvyšší vůdce Rúholláh Chomejní, který nařídil masakr opozičních vězňů v roce 1988. Ruhollah Khomeini, autor: BockPix, 24. září 2017, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0.
- [2] Obyvatelé Íránu se dožadují spravedlnosti. Iranian flag, autor: Lee Dad, 5. srpen 2005, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.
- [3] Francie odsoudila již pátého Rwandana z podílu na rwandské genocidě a další vyšetřování stále probíhají. Rwandan Genocide Memorial, autor: Albert Gonzalez Farran / UNAMID, 7. duben 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Francie odsoudila již pátého Rwandana z podílu na rwandské genocidě a další vyšetřování stále probíhají [3]

Aktuality sekce mezinárodní trestní spravedlnost

Adam Crhák

Zvláštní soud pro Libanon: další dva doživotní tresty za vraždu Rafíka Harírího

Odvolací senát Zvláštního tribunálu pro Libanon v červnu vydal odsuzující rozsudky vůči dvěma podezřelým ve věci vraždy bývalého libanonského premiéra Rafíka Harírího. Nastražená výbušnina, kterou byl atentát v únoru 2005 proveden, si včetně Harírího vyžádala 22 mrtvých a dalších alespoň 226 raněných.

Senát již v březnu tohoto roku zrušil osvobozující rozsudky vůči Hassan Habib Mehrimu i Hussein Hassan Oneissimu a uznal je vinnými ze všech bodů obžaloby. Shledal, že oba si byli plně vědomi možného ohrožení nezúčastněných osob a jsou tak trestně odpovědní i za vedlejší škody na životech a zdraví. Nyní oba odsoudil k pěti souběžným doživotním trestům odnětí svobody za spiknutí za účelem spáchání teroristického útoku, spolupachatelství trestného činu úmyslného zabití, pokusu o úmyslné zabití a několik dalších obvinění. Jedná se o stejný trest, jaký byl uložen prvnímu odsouzenému, Salimu Jamilu Ayyashovi již v roce 2020.

Odsuzující rozsudek je očekávaným krokem nejen pro oběti a pozůstalé, ale také pro mezinárodní společenství. Zvláštní tribunál pro Libanon jím uzavře svou více než desetiletou činnost.

Mezinárodní trestní soud bude pokračovat ve vyšetřování situace na Filipínách

Přípravný senát MTS rozhodne o žádosti o znovuzahájení vyšetřování údajných zločinů proti lidskosti spáchaných v rámci tzv. války proti drogám (*war on drugs*) vedenou filipínskou vládou. O přerušení vyšetřování zažádaly filipínské úřady v listopadu minulého roku s tím, že se situací v zemi, v souladu s principem komplementarity, již zabývají vnitrostátní soudy.

Bylo zahájeno hlavní líčení ve věci Abd-Al-Rahmana [1]

Žalobce MTS Karim Khan apeluje na pokračování ve vyšetřování, jelikož filipínská strana neposkytla konkrétní důkazy o tom, jaká řízení proběhla nebo v současné době probíhají. Ty informace, které soud obdržel, se navíc zmiňují jen o řízení vyšetřující úroveň správní či jiné mimotrestní odpovědnosti, tedy nemohou odůvodnit odklad trestního vyšetřování MTS.

Uznáváje princip komplementarity, Karim Khan ve svém oficiálním vyjádření zdůraznil, že pokud jsou vnitrostátní orgány v rámci stíhání nečinné, je nutné, aby MTS zahájil vlastní proces. Závěrem však uvedl, že je nadále připraven s filipínskou stranou účinně spolupracovat na docílení spravedlnosti pro oběti spáchaných zločinů.

Abd-Al-Rahman stanul před soudem

V dubnu bylo zahájeno hlavní líčení ve věci Abd-Al-Rahmana, známého také jako Ali Kushayb, před MTS. Ten čelí obžalobě z 31 válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, kterých se údajně dopustil jako velitel ozbrojené milice Džandžavíd v súdánském Dárfúru. O místním konfliktu mezi lety 2003 až 2004, konkrétních obviněních i o osobě

Aliho Kushayba jsme podrobněji psali již dříve (viz Bulletin leden-únor, s. 15).

Abd-Al-Rahman během prvního dne líčení potvrdil, že je srozuměn s obsahem obžaloby a všechna vznesená obvinění odmítl. V současné době Soud provádí výslechy soudních znalců a svědků, z nichž někteří jsou oběťmi etnických čistech páchaných Džanžavidem ve spolupráci s vládními silami.

Soud s Abd-Al-Rahmanem je prvním soudním procesem ve věci válečných zločinů spáchaných během konfliktu v Dárfúru. Na Umara Al-Bašíra, bývalého soudánského prezidenta, byly ze strany MTS vydány hned dva zatykače, nicméně soudánské úřady jej odmítly vydat a v současné době si odpývá trest uložený vnitrostátními soudy.

Vyšla druhá expertní zpráva o porušování mezinárodního humanitárního práva

V půlce dubna byla publikována zpráva tříčlenné pozorovací mise o porušování mezinárodního hu-

Ukrajinská Buča se vlivem ruské agrese proměnila v nepoznání [2]

manitárního práva a lidských práv ve stále probíhající válce na Ukrajině. Zpráva, jejíž spoluautorkou je i profesorka Veronika Bílková, pokrývá prvních pět týdnů konfliktu.[1] Činnosti expertní komise se dovolalo 45 členských států OBSE, včetně Ukrajiny, na základě tzv. moskevského mechanismu.

Přestože nebylo z bezpečnostních důvodů misi umožněno vyšetřovat situaci na místě, na základě velkého množství dat se jí podařilo prokázat četné případy porušování lidských práv, a to téměř ve všech vyšetřovaných oblastech.

Pro období od dubna do června byla následně ustanovena nová pozorovací mise,[2] která přišla s konkrétnějšími zjištěními o závažných porušeních mezinárodního humanitárního práva ruskými ozbrojenými složkami. Medializované případy měst Buča a Irpin, které komise navštívila, jsou symbolické pro obecnější způsoby vedení války ruskou stranou.

Alarmující je také praxe vydávání zadržených osob do tzv. Doněcké a Luhanské republiky, kde jsou vystavovány stíhání, které nesplňuje standardy spravedlivého procesu, včetně možnosti uložení trestu smrti.

Přípravný senát MTS vydal zatykače na tři osoby v souvislosti s válkou v Gruzii

Koncem června vydal Přípravný senát MTS zatykač na tři osoby potenciálně odpovědné za válečné zločiny v souvislosti s ozbrojeným konfliktem mezi Ruskem a Gruzii v roce 2008. O žádosti žalobce k vydání zatykačů jsme psali již dříve (viz Bulletin duben, str. 13).

Michail Majramovič Mindzajev, bývalý vysoký policejní důstojník ministerstva vnitra Ruské federace, se údajně dopustil mučení a nelidského zacházení na zadržených gruzínských civilistech, kteří byli ruskou stranou využiti k výměně vězňů. Další dvě osoby, Gamlet Guchmazov, tehdejší ředitel vazební věznice Tskhinvali, ve které byli civilisté internováni, a David Georgijevič Sanakoev, tehdejší veřejný ochránce lidských práv (ombudsman) jihoosetské státní správy, čelí obvinění z válečných zločinů spáchaných v srpnu 2008.

Vydání zatykačů je výsledkem dlouhodobého vyšetřování zločinů spadajících do jurisdikce MTS spáchaných v rámci konfliktu v Jižní Osetii a Gruzii.

Potvrzena smrt posledního obžalovaného z účasti na genocidě ve Rwandě

Protais Mpiranya byl obviněn z vraždy tehdejší rwandské premiérky Agathe Uwilingiyimany a také deseti belgických příslušníků mírových sil OSN, kteří tvořili její stráž. Jako velitel prezidentské gardy byl Mezinárodním trestním tribunálem pro Rwandu obviněn v osmi bodech obžaloby, mimo jiné za zločiny genocidy, vraždy a znásilnění ve formě napomáhání a organizování těchto zločinů.

Bezprostředně po genocidě ve Rwandě uprchl do Kamerunu, později se na straně Zimbabwe zapojil do občanské války v Kongu. Jako velitel vojenské brigády vešel v širší známost a v Zimbabwe se těšil úctě jako velitel „Alain”.

Od roku 2002 se skrýval v Zimbabwe pod několika falešnými jmény. Vyšetřovateli se nakonec na základě exhumace hrobu v Harare podařilo identifikovat, že zemřel roku 2006. V té době vystupoval pod jménem Ndume Sambao, které také stojí na náhrobku. Jeho smrt se podařilo potvrdit i přes dlouhodobé snahy jeho rodiny a spolupracovníků tuto informaci zakrýt.

Rwanda se stále zotavuje z událostí starých téměř 30 let [3]

Zdroje

- Zvláštní tribunál pro Libanon. Ayyash et al. (STL-11-01), (<https://www.stl-tsl.org/en/the-cases/stl-11-01>)
- Mezinárodní trestní soud, Statement of the Prosecutor of the International Criminal Court, Karim A. A. Khan QC, following the application for an order under article 18(2) seeking authorisation to resume investigations in the Situation in the Philippines, Press Release, 24. 6. 2022, (<https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-international-criminal-court-karim-khan-qc-following-application-order>)
- Lian Buan, ICC prosecutor wants to resume probe into Duterte drug war, Rappler, 24. 6. 2022 (<https://www.jurist.org/news/2022/06/international-criminal-court-prosecutor-seeks-authorization-to-reopen-investigation-into-philippines-war-on-drugs/>)
- Mezinárodní trestní soud, Abd-Al-Rahman trial opens at International Criminal Court, Press Release, 5. 4. 2022, (<https://www.icc-cpi.int/news/abd-al-rahman-trial-opens-international-criminal-court>)
- Susan Kendi, The Landmark Trial of Abd-Al-Rahman at the ICC for crimes in Darfur, International Commission of Jurists, 22. 4. 2022, (<https://icj-kenya.org/news/the-landmark-trial-of-abd-al-rahman-at-the-icc-for-crimes-in-darfur>)
- EJIL:Talk!, Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity Committed in Ukraine since 24 February 2022: Summary of the Report by a Mission of Experts under the OSCE Moscow Mechanism, 19. 4. 2022, (<https://www.ejiltalk.org/violations-of-international-humanitarian-and-human-rights-law-war-crimes-and-crimes-against-humanity-committed-in-ukraine-since-24-february-2022-summary-of-the-report-by-a-mission-of-experts-under-t/>)
- Foreign, Commonwealth & Development Office, Russia's war in Ukraine: UK statement on OSCE's second Moscow Mechanism expert report, 14. 6. 2022, (<https://www.gov.uk/government/speeches/russias-war-in-ukraine-uk-statement-on-osces-second-moscow-mechanism-expert-report>)
- Mezinárodní trestní soud, Situation in Georgia: ICC Pre-Trial Chamber delivers three arrest warrants, Press Release, 30. 6. 2022 (<https://www.icc-cpi.int/news/situation-georgia-icc-pre-trial-chamber-delivers-three-arrest-warrants>)
- BBC News, Rwandan genocide fugitive Protais Mpiranya confirmed dead, 12. 5. 2022, (<https://www.bbc.com/news/world-africa-61429761>)

Poznámky

- [1] Celý text zprávy první pozorovací mise je k dispozici zde.
- [2] Celý text zprávy druhé pozorovací mise k dispozici zde.

Fotografie

- [1] Bylo zahájeno hlavní líčení ve věci Abd-Al-Rahmana, zdroj: ICC-CPI.
- [2] Ukrajinská Buča se vlivem ruské agrese proměnila v nepoznání. Russia Ukraine War, autor: manhai, AP Photo/Rodrigo Abd, 5. duben 2022, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, úprava: ořez
- [3] Rwanda se stále zotavuje z událostí starých téměř 30 let. 1994 Rwandan genocide, autor: British Red Cross, ICRC/Benno Ne-eleman, 26. červen 2006, zdroj: Flickr, CC BY 2.0, úprava: ořez

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat

ESLP: Island se špatnou přístupností do obecních budov nedopustil diskriminace

Eliška Andrš

Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že zákaz diskriminace ve spojitosti s povinnostmi státu chránit právo na soukromý život vyžaduje, aby státy postupně zpřístupnily budovy osobám s postižením, pokud to pro ně nepředstavuje nepřiměřené břemeno. Island v této oblasti v minulých letech učinil pokrok, a tak nedostatečná přístupnost do dvou obecních budov není porušením článku 14 ve spojitosti s článkem 8 Úmluvy.

Na konci května rozhodl Senát Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Arnar Helgi Lárusson proti Islandu*. Případ se týkal přístupu pana Lárussona, člověka pohybujícího se na vozíku, do obecních budov, ve kterých sídlily kulturní a sociální instituce. Jedna z budov byla postavena v 70. letech 19. století.

Pan Lárusson požadoval po obci Reykjaneshær, aby byly budovy lépe zpřístupněné lidem pohybujícím se na vozíku, například pořízením ramp či výtahů, odstraněním dveřních prahů a vyhrazením parkovacích míst pro osoby s postižením. Taktéž požadoval zhruba 7300 EUR jako náhradu újmy za porušení jeho ústavních práv a práv obsažených v Evropské úmluvě o lidských právech. Islandské soudy rozhodly v jeho neprospěch, načež případ doputoval k ESLP.

Přijatelnost případu

ESLP nejprve rozhodl o přijatelnosti případu. Právo na soukromý život zahrnuje právo na osobní rozvoj a právo navazovat a rozvíjet vztahy s ostatními lidmi a okolním světem, jak bylo zmíněno ve věci *Paradiso and Campanelli proti Itálii*.

Soud souhlasil s panem Lárussonem, že nedostatečná přístupnost do již zmíněných obecních bu-

Pan Lárusson požadoval například vyhrazení parkovacích míst pro osoby s postižením [1]

dov může ovlivnit tato práva do takové míry, že případ spadá do oblasti článku 8 Úmluvy. Toto je v kontrastu s předchozími rozhodnutími ve věcech *Botta*, *Žehnalová a Žehnal a Glaisen*, kde soud například nenašel dostatečnou spojitost mezi překážkami v přístupu k budovám a soukromým životem stěžovatelů.

Dle ESLP byl případ ve věci *Arnar Helgi Lárusson proti Islandu* odlišný tím, že se týkal budov vlastněných či provozovaných a zároveň umístěných ve stěžovatelově vlastní obci, stěžovatel identifikoval určité budovy, kde neexistoval bezbariérový přístup, a vysvětlil, jakým způsobem to ovlivnilo jeho soukromý život. Zároveň služby nabízené v těchto budovách byly jediné svého druhu ve stěžovatelově obci a stěžovatel tedy neměl možnost využít jiného zařízení.

Dopustil se Island diskriminace vůči osobám pohybujícím se na vozíku?

Přestože však soud rozhodl o přijatelnosti stížnosti kladně, tak zároveň rozhodl, že Island nediskriminoval pana Lárussona v rámci své pozitivní povinnosti chránit právo jedinců na jejich soukromý život. Diskriminace byla definována jako rozdílný přístup k osobám v podobné situaci bez objektivního a rozumného důvodu, legitimního cíle a dodržení zásady přiměřenosti.

Obecně řečeno, nezajištění dostatečné přístupnosti pro osoby s postižením k zařízením a službám otevřeným veřejnosti se může rovnat diskriminaci, ve spojitosti s čímž soud odkázal na Úmluvu OSN o právech osob se zdravotním postižením. Nicméně ESLP také zdůraznil, že státy mají v této oblasti velkou míru diskreční pravomoci, jelikož se jedná o pozitivní povinnost. Státy jsou tedy povinny zpřístupňovat zařízení a služby otevřené veřejnosti osobám s postižením pouze za předpokladu, že by na to nemusely vynaložit nepřiměřené úsilí.

Soud následně posoudil, jakým způsobem se ke zlepšení přístupu k zařízením a službám otevřeným veřejnosti postavila obec Reykjanesbær a Island

obecně. Poznamenal, že obec se rozhodla nejdříve s přihlédnutím ke svému rozpočtu zlepšit přístup ke sportovním a vzdělávacím zařízením a zároveň mít na paměti kulturní dědictví obecních budov. Tento postup soud považoval za obhajitelný.

Dále poznamenal, že jak přímo v obci, tak na Islandu dochází k postupnému zlepšení v přístupu osob s postižením k službám a zařízením otevřeným veřejnosti. Z tohoto důvodu rozhodl, že požadovat po Islandu, aby okamžitě přijal další opatření, by bylo nepřiměřené a Island tedy neporušil článek 14 ve spojitosti s článkem 8 Úmluvy.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. (2022). Rozsudek ve věci *Arna Helgi Lárusson proti Islandu*. Získáno z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217436>.

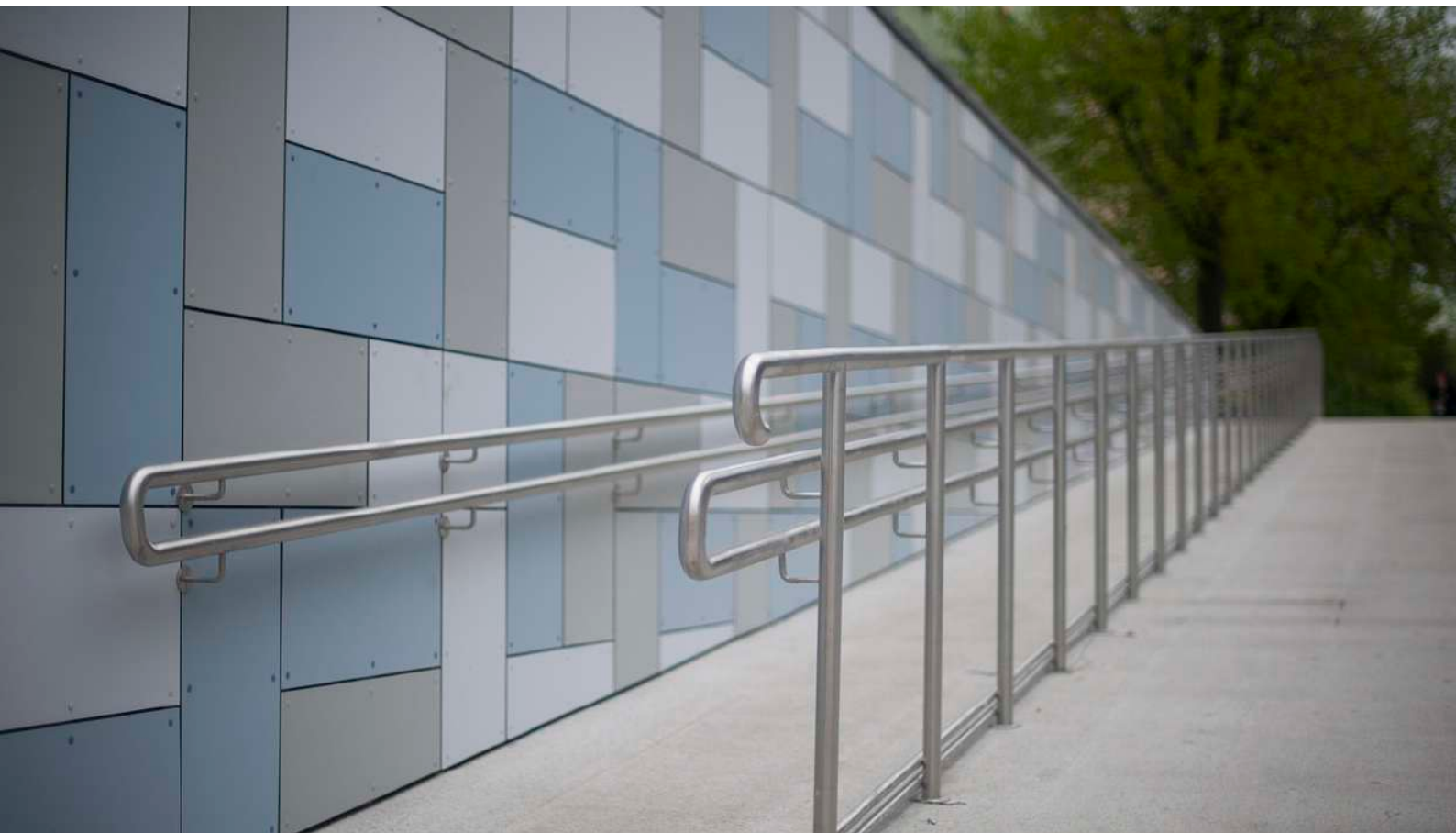
Evropský soud pro lidská práva. (31. května 2022). No discrimination in wheelchair access to municipal cultural buildings [tisková zpráva]. Získáno z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=003-7348528-10034680>.

Fotografie

[1] Pan Lárusson požadoval vyhrazení parkovacích míst pro osoby s postižením. Wetex Parade - Disabled Parking, autor: Chongkian, 7. říjen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Jedním z navržených zlepšení byla i instalace ramp, autor: AndrzejRembowski, 29. duben 2019, zdroj: Pixabay, CC0.

Jedním z navržených zlepšení byla i instalace ramp [2]

ESLP: Uložení pokuty za přirovnání justice ke vtipu o bombardování Hirošimy je porušením práva na svobodu projevu

Jana Vidláková

Evropský soud pro lidská práva v květnu rozhodl případ advokáta, kterému stát uložil pokutu za pohrdání soudem za vtip kritizující soudní řízení. Bosna dle Soudu uložením pokuty za takové jednání porušila právo stěžovatele na svobodu projevu.

Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy nepřikládaly dostatečnou váhu kontextu, ve kterém stěžovatel pronesl kritické poznámky. Zároveň neposkytly „relevantní a dostatečné důvody“ k ospravedlnění zásahu. Potrestání stěžovatele za žert, kterým přirovnal postup soudce ke vtipu o bombardování Hirošimy, tak Soud nepovažoval za nezbytné v demokratické společnosti.

Fakta aneb některé vtipy přijdou draho

Pan Simić, advokát a státní příslušník Bosny a Hercegoviny, zastupoval svého klienta v občanském soudním řízení o náhradu škody. Během odvolání učinil vtip o profesorovi, který očekával, že jeho studenti mu poskytnou nejen počet, ale i jména obětí bombardování Hirošimy. Postup, jakým s ním druhoinstanční soud jednal, přirovnal ke způsobu, jímž se tento profesor choval ke svým studentům.

Soud třetí instance považoval výroky vyřčené v soudním řízení za urážlivé a uložil stěžovateli pokutu za pohrdání soudem ve výši tisíc konvertibilních marek (přibližně 510 eur). Pan Simić neuspěl s odvoláním a musel pokutu zaplatit. Po potvrzení rozhodnutí Ústavním soudem podal stížnost k ESLP pro porušení práva na svobodu projevu, tj. článku 10 Úmluvy.

Bosna se odvolávala na špatný případ

Bosenské soudní orgány se při svém postupu opíraly o předchozí rozsudek ve věci *Žugić proti Chorvatsku*. V tomto případě stěžovatel s právním vzděláním v odvolání nevhodně vyjádřil, že soud při hlavním

Stěžovatel přirovnal justici ke vtipu o bombardování Hirošimy [1]

líčení komunikoval s účastníky nesprávným způsobem, že se soudkyně chovala nesprávně a že nezná právo. Soud za daných okolností v uložení pokuty za pohrdání soudem nespatořoval porušení článku 10 Úmluvy, neboť pan Žugić měl záměr urazit osobu soudce.[1]

Pan Simić i Bosna uznaly, že trest za pohrdání soudem představoval zásah do advokátova práva na svobodu projevu, že zásah měl zákonný podklad a že sledoval legitimní cíl zachování autority soudnictví. Soud tak zkoumal pouze to, zda lze zásah považovat za nezbytný v demokratické společnosti, a odvolával se přitom na obecné principy stanovené v případě *Radobuljac proti Chorvatsku*. [2]

Za jakých podmínek lze v soudní síni žertovat?

Při rozhodování případu sehrálo roli především to, že kritické připomínky považované domácími soudy za urážlivé advokát pronesl v kontextu soudního řízení, ve kterém hájil práva svého klienta. Za jiný případ by Soud považoval, pokud by stěžovatel takovéto komentáře neučinil v soudní síni během

odvolání, ale třeba v médiích, tudíž by se se o nich dozvěděla široká veřejnost.

Poznámky pana Simiće v soudním řízení navíc dle Soudu nepředstavovaly bezdůvodný osobní útok s pouhým cílem urazit soud nebo jeho členy. Mířily naopak na způsob, jakým soud druhého stupně aplikoval pravidla dokazování v případě advokátova klienta. Překážkou není ani užití sřízavého až sarkastického tónu stěžovatelem. Soud již dříve považoval takovéto komentáře o soudcích za chráněné článkem 10 Úmluvy.[3]

Svoboda projevu advokátů má své meze

Kam až sahá svoboda slova advokátů v soudním řízení bylo, je a stále bude často diskutovanou záležitostí před Evropským soudem pro lidská práva. Soud dal za pravdu Bosně v tom, že právníci by se měli chovat diskrétně, čestně a důstojně, aby veřejnost měla důvěru ve výkon spravedlnosti. Na druhou stranu uznal, že advokáti musí mít možnost hájit své klienty efektivním způsobem. Zůstává však otázkou, nakolik se sarkastické poznámky vůči soudcům slučují s efektivním výkonem advokacie.

Poznámky

[1] *Žugić proti Chorvatsku*, odst. 45. Dle Soudu se musí rozlišovat mezi urážkou a kritikou.

[2] *Radobuljac proti Chorvatsku*, odst. 57.

[3] *Morice proti Francii*, odst. 193.

Soud stanovil podmínky pro komentáře v soudním řízení ve věci *Radobuljac proti Chorvatsku* [2]

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. 2015. Rozsudek ve věci *Morice proti Francii*, stížnost č. 29369/10. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154265>).

Evropský soud pro lidská práva. 2016. Rozsudek ve věci *Radobuljac proti Chorvatsku*, stížnost č. 51000/11. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164315>).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci *Simić proti Bosně a Hercegovině*, stížnost č. 39764/20. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217256>).

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci *Simić proti Bosně a Hercegovině*, stížnost č. 39764/20. Tisková zpráva. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=003-7337034-10015830>).

Evropský soud pro lidská práva. 2011. Rozsudek ve věci *Žugić proti Chorvatsku*, stížnost č. 3699/08. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva (<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-104933>).

Válová, Irena. Advokát přirovnal justici ke vtipu o bombardování Hirošimy. Ve Štrasburku uspěl. Česká justice. 22. 5. 2022 (<https://www.ceska-justice.cz/2022/05/advokat-prirovnal-justici-ke-vtipu-o-bombardovani-hirosimy-ve-strasburku-uspel/>).

Fotografie

[1] Stěžovatel přirovnal justici ke vtipu o bombardování Hirošimy. Atomic bombing of Hiroshima, Japan, 1945 - 80-G-373269 (23605671606), autor: U.S. Navy Photograph, now in the collections of the National Archives. (2015/12/08), publikováno 14. října 1945. zdroj: Picryl, CC0.

[2] Soud stanovil podmínky pro komentáře v soudním řízení ve věci *Radobuljac proti Chorvatsku*, autor: mtomicphotography, 24. srpen 2021, zdroj: Pixabay, CC0.

Aktuality evropské sekce

Anna Kačmaříková

FRA: Aktuální lidskoprávní situace v EU

Agentura EU pro základní práva (FRA) v červnu vydala souhrnnou zprávu k aktuálnímu stavu lidských práv v Evropě. Klíčovým tématem je lidskoprávní rozměr pandemie Covid-19. Na základě této bezprecedentní zkušenosti získal evropský důraz na sociální práva zcela nový rozměr.

Praxe potvrdila, že koncept „sociální Evropy“ představuje prioritu jak pro evropské občany, tak pro unijní instituce. To se projevilo uvolněním velkého množství finančních prostředků a podporou vytváření komplexních koncepčních nástrojů, kterými jsou např. národní plány obnovy.

Současnou Evropou hýbe také otázka práv LG-BTQ+ osob, vzrůstající sklony ke xenofobnímu myšlení a s ním spojený fenomén *hate speech*. Stále aktuální je také problematika integrace romské menšiny. Nadčasovým problémem je ochrana soukromí a osobních údajů. Nejen v souvislosti s válečným konfliktem na Ukrajině je potřeba věnovat pozornost také migraci a s ní související ochraně vnějších hranic, integračním politikám a unijním informačním systémům.

ESLP: Příklad sovětských důchodů

Významný červnový rozsudek ESLP ve věci *Savickis a ostatní proti Lotyšsku* se týká vyplácení pracovních důchodů "osobám bez trvalého pobytu", které nezohledňovaly doby odpracované v jiných sovětských republikách během okupace Lotyšska Sovětským svazem. Stěžovatelé namítali, že taková situace je porušením zákazu diskriminace a práva pokojně užívat majetek, neboť v případě lotyšských občanů se takto odpracované hodiny započítávaly.

Podle ESLP však k porušení zákazu diskriminace ani práva na ochranu majetku nedošlo. Soud upozornil na široký prostor pro uvážení, který státy mají při stanovování plateb sociálního zabezpečení, a rozhodl, že podpora lotyšského národa po znovunabytí nezávislosti byla dostatečným důvodem pro

Otázka výše důchodů je věčným problémem [1]

ospravedlnění rozdílného zacházení. Stěžovatelům navíc po dlouhou dobu nic nebránilo úspěšně žádat o lotyšské občanství, které by jim poskytovalo stejná privilegia.

ESLP: I provoz hřbitova může představovat ohrožení zdraví

Ve svém rozsudku ve věci *Solyanik proti Rusku* ESLP v červnu potvrdil, že i prostá hrozba ohrožení zdraví může představovat zásah do soukromého a rodinného života. Příklad se týkal stížnosti na znečištění ze hřbitova, který se nachází v těsné blízkosti domu stěžovatele. Ačkoli neexistoval žádný konkrétní důkaz o skutečné újmě na zdraví stěžovatele, vzhledem ke stupni znečištění vody na pozemku taková újma údajně hrozila.

Takové ohrožení shledal ESLP dostačujícím proto, aby konstatoval příčinnou souvislost mezi provozem hřbitova a porušením čl. 8 Úmluvy. Hřbitov navíc fungoval v hrubém rozporu s vnitrostátními předpisy, a to i přes výtky ze strany orgánů na ochranu spotřebitele a soudního příkazu k vytvoření ochranného pásma, ke kterému však nikdy nedošlo.

EU: Uchovávat důkazy o válečných zločinech je nezbytné

Ač je ochrana osobních údajů velkým tématem posledních let, ne každý má za všech okolností právo být zapomenut. I v souvislosti s válkou na Ukrajině je zřejmé, že tím, co by mělo zůstat uchováno v paměti nejen informačních systémů, jsou důkazy o spáchaných válečných zločinech.

Evropský parlament a Rada EU schválili v květnu novelu nařízení o Eurojustu, na jejímž základě bude

možné centrálně shromažďovat a evidovat informace a záznamy týkající se zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a genocidy. Zároveň bude docházet k výměně takových údajů s Mezinárodním trestním soudem a úřady ostatních států.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci *Savakis a ostatní proti Lotyšsku*. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva. (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-217963>)

Evropský soud pro lidská práva. 2022. Rozsudek ve věci *Solyanik proti Rusku*. Rozsudek. Štrasburk: Evropský soud pro lidská práva. (<https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-216949>)

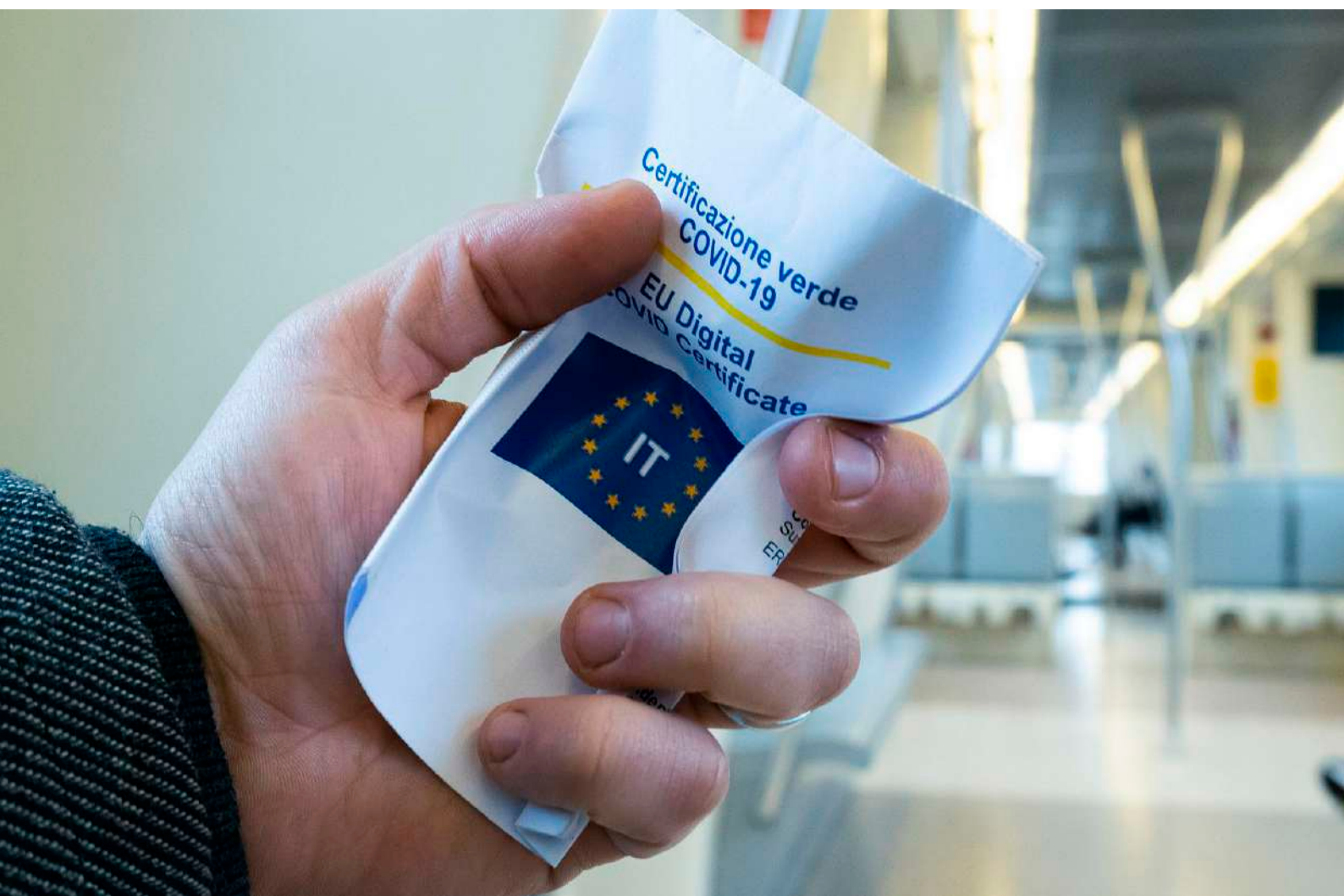
European Union Agency for Fundamental Rights. (2022). Fundamental Rights Report 2022. Dostupné z https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-fundamental-rights-report-2022_en.pdf

Fotografie

[1] Otázka výše důchodů je věčným problémem, autor: wir_sind_klein, 2. říjen 2019, zdroj: Pixabay, CC0.

[2] Největší výzvu pro Evropu roku 2021 představoval COVID-19, autor: valerioerrani, 9. prosinec 2021, zdroj: Pixabay, CC0.

Největší výzvu pro Evropu roku 2021 představoval COVID-19 [2]

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová

Osud reprodukčních práv žen v rukou soudců Nejvyššího soudu: Konec potratů v USA?

Michaela Kučerová

Ve Spojených státech amerických došlo v červnu letošního roku k vyhlášení rozsudku Nejvyššího soudu ve věci *Dobbs vs. Ženská zdravotní organizace v Jacksonu*. Ten zvrátil více než padesát let starý precedent o ústavní ochraně práva na potrat v zemi. Rozsudek tak potvrzuje neblahé předzvěsti o postupném úpadku reprodukčních práv žen v USA.

O co jde v případě *Dobbs*?

V druhé polovině června 2022 došlo k zásadnímu rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických v kauze *Dobbs vs. Ženská zdravotní organizace v Jacksonu*, které zvrátilo téměř padesátiletý precedent vytvořený Nejvyšším soudem v případě *Roe vs. Wade* v roce 1973. Soud tehdy rozhodl, že zákony kriminalizující potraty jsou v rozporu s právem žen na soukromí, a taktéž odporují principu svobody zakotveným čtrnáctým dodatkem ústavy. V rámci snah o vyvážení práva ženy rozhodnout o potratu a státní regulace potratů na základě možností přežití fetusu a zdraví těhotné ženy pak tento soud stanovil, že hranice povolení potratů je 24 týdnů v prvním případě a konec prvního trimestru v tom druhém.

Případ *Dobbs* se datuje až do roku 2018, kdy stát Mississippi uzákonil povolení potratů maximálně do patnáctého týdne těhotenství. Zákon však napadla poslední existující potratová klinika v Mississippi, ženská zdravotní organizace v Jacksonu ve snaze toto omezení zvrátit. Klinice dal za pravdu jak soud první instance, tak i odvolací soud. Obě instituce zároveň citovaly ústavní právo na potrat daný precedentem *Roe vs. Wade* na základě zásady *stare decisis* [1]. Případ se tak postupně dostal až do rukou soudců Nejvyššího soudu USA, kde s převahou šesti proti třem soudci rozhodli, že právo na potrat

Protestující proti zákazu potratů [1]

není právem ústavním a nepožívá právní ochrany na federální úrovni.

Dopady zrušení *Roe vs. Wade*

Tímto krokem však Nejvyšší soud umožnil každému státu USA, aby mohl nakládat s právem na potrat tak, jak uzná za vhodné v rámci své legislativy. Je tedy na jednotlivých státech USA, jaký přístup umožnění potratů zvolí. I když se lhůty na potrat často liší, státy s převahou zástupců Demokratické strany nadále povolují alespoň nějakou možnost interrupce. Dle zjištění zpravodajského portálu Vox v roce 2022 minimálně devět států s demokratickým vedením kodifikovalo právo na potrat, nebo přímo rozsudek *Roe*, ve svých zákonech. Naopak většina republikánských států rozhodnutí o zrušení *Roe* spíše uvítala. To se týká zejména 13 států jako například Texas, Arkansas nebo Oklahoma, které již na své národní úrovni představily takzvané spouštěcí zákony [2] zakazující všechny typy potratů téměř bez umožnění jakékoliv výjimky. Tyto zákony mají

nabýt účinnosti v okamžiku, kdy rozsudek *Dobbs* vejde v platnost, nebo do měsíce od jeho platnosti.

Avšak ani ženám ve zbylých amerických státech nejsou jejich reprodukční práva garantována. Dle zprávy Guttmacher Institutu až 26 států uvažuje o zákazu interrupcí na svém území, což je více než polovina všech 50 států USA. Kromě klasických potratů prováděných čistě na základě rozhodnutí dané ženy se tyto zákazy týkají také potratů následujících po znásilnění a incestu. Výjimka nemusí být přiznána ani v případě poškození plodu, zdravotních komplikací ohrožujících zdraví či život ženy, či nezletilých dívek mladších 15 let. Pokud i přesto dojde k provedení potratu, hrozí trestní stíhání nejen ženě podstupující zákrok, ale i lékaři, který zákrok vykonal. Některé státy pak dokonce kriminalizují i cestování do jiných států či zemí za účelem podstoupení potratu.

To vzbuzuje obavy o bezpečnost žen, které se kvůli zákazu interrupce mohou rozhodnout k podstoupení potratů potají, často v nehygienických podmínkách za pomoci podomácku vyrobených nástrojů a bez odborného personálu. I kvůli tomu se mnoho soukromých společností jako JP Morgan nebo Goldman Sachs rozhodlo finančně podpořit své zaměstnankyně, které musí kvůli podstoupení zákroku cestovat do jiných států.

V souvislosti s kriminalizací překročení hranic za účelem podstoupení potratu se především na so-

ciálních sítích rozmohlo kódované označení “jít kempovat”. To používají zejména lidé nabízející pomoc ženám, které se navzdory zákazu rozhodly cestu za hranice podstoupit. Podporu se pak snaží poskytnout i některé státy umožňující přerušení těhotenství, a to například navýšením financování klinik, které potraty provádí.

Překvapující či předvídatelné?

Kvůli kontroverzím, které obklopují právo na potrat ve spojitosti s otázkou morálky a náboženských hodnot, nejsou debaty o potratech v USA ničím výjimečným. Především v posledních letech se proti sobě začali stavět příznivci takzvaného hnutí pro život a hnutí pro volbu. Zatímco hnutí pro život je výrazně proti téměř jakékoli formě potratů kvůli svému přesvědčení, že lidský život začíná početím a je tak nutné ho ochraňovat i přes nevoli matky, příznivci hnutí pro volbu v povolení potratu vidí možnost těhotné ženy rozhodovat o integritě svého vlastního těla. Na základě jejich přesvědčení pak tito lidé vyjadřují svou podporu, či naopak nelibost k rozsudku *Roe*.

Rozdílnost názorů na potraty v americké společnosti je pak také zdokumentována výzkumem vytvořeným institutem Galup. Ten zjistil, že z tisíce dotázaných obyvatel USA se 55 % identifikuje jako příznivci práva volby. Přibližně 39% se pak hlásí k hnutí pro život. Tato čísla není však možné považovat za absolutní, neboť otázka potratů je velice

Mé tělo, má volba [2]

komplikovaná, kdy se množství lidí spíše přiklání k názorům jedné či druhé skupiny, ale pouze v jejich dílčích otázkách. Někteří například plně souhlasí se zákazy potratů, které by měly být vykonávány pouze na základě vlastního rozhodnutí ženy, ale v případě znásilnění, incestu, či ohrožení života ženy by ho povolili.

Na legislativně-soudní úrovni se pak diskuze o *Roe* rozvířily především kvůli kontroverznímu jmenování soudkyně Amy Coney Barrett předešlým prezidentem Donaldem Trumpem po smrti soudkyně Ruth Bader Ginsburg. Trump během svého úřadu několikrát otevřeně prohlásil, že dojde-li na jmenování nových soudců Nejvyššího soudu, bude jmenovat takové kandidáty, kteří budou ochotni zvrátit *Roe*. Kvůli svým postojům ohledně interpretace práv na potrat, podpoře protipotratových skupin, zapřísáhlému katolictví a členství v křesťanské komunitě "Lidé Chvály", která aktivně přebírá kontrolu nad životy svých ženských členek, se tak Coney Barrett stala jasnou volbou na jmenování soudkyně Nejvyššího soudu. I přes kritiku jejího jmenování na úplném konci Trumpova mandátu se Coney Barrett zařadila mezi dalších pět soudců dosazených republikány, z toho dvou jmenovaných Trumpem. Ti tak čelí pouze třem soudcům jmenovaných demokratickým prezidentem. To může být problematické i do budoucna, neboť jmenování soudci získávají u USA svůj mandát na doživotí.

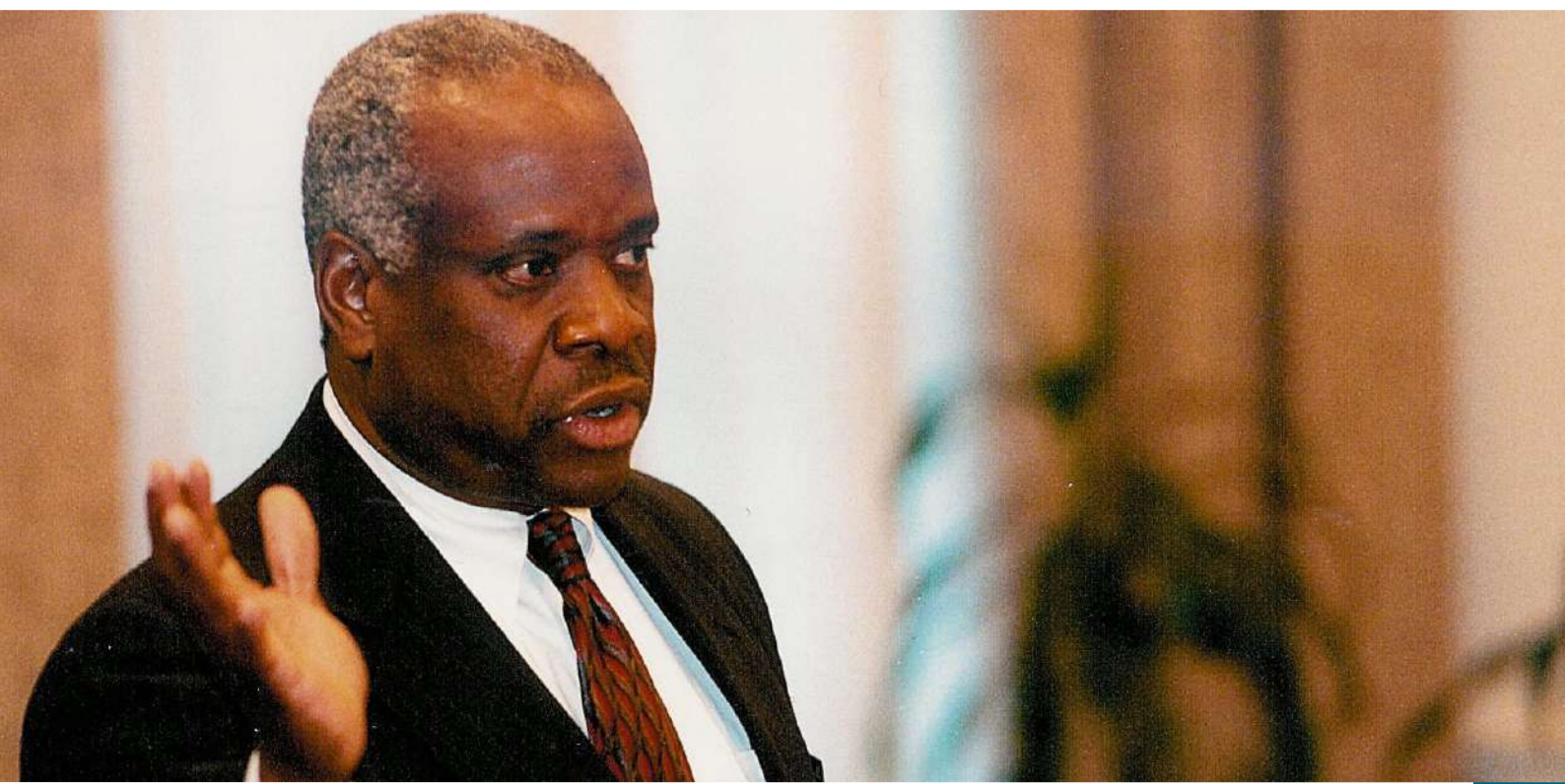
Co bude dál?

I přes negativní dopad rozsudku *Dobbs* Nejvyššího soudu je nutné zdůraznit, že toto rozhodnutí se prozatím týká pouze potratů a léků, které potrat přímo vyvolávají. Soud naopak v rozsudku explicitně zmiňuje, že se toto rozhodnutí netýká nouzové pilulky po nechráněném styku, známé také jako "Plán B", či jiných antikoncepčních metod, neboť jejich účel i složení se liší od látek používaných při potratu. Používání Plánu B nebo antikoncepce tak na federální úrovni zůstává nadále legální.

To se ale může brzy změnit. Soudce Nejvyššího soudu Clarence Thomas, který byl do své funkce jmenován v období vlády prezidenta George Bushe staršího, totiž vznesl pochyby o rozsudku Nejvyššího soudu v případě *Griswold vs. Connecticut* ze šedesátých let. Ten umožňuje legální užívání antikoncepčních prostředků ve Spojených státech na základě práva na soukromí. Tento případ tak hraje obdobně jako rozsudky *Roe* a *Casey* zásadní roli v garanci ženských reprodukčních práv na půdě jednotlivých amerických států.

V rámci diskuzí o jeho zrušení už několik především republikánských států, jako například Texas nebo Mississippi, začalo zvažovat přípravu legislativy, která by v případě úspěšného soudního zrušení *Griswold vs. Connecticut* také umožnila téměř úplný zákaz jakékoliv antikoncepce na svém území.

Soudce Clarence Thomas [3]

Prozatím tak není jasné, zda se tento převážně nábožensky motivovaný boj zastaví “pouze” u zákazu potratů a antikoncepce, stejně jako to, kam jsou odpůrci ženských reprodukčních práv společně s vyznavači tradičních společenských hodnot ochotni ještě zajít.

Poznámky

- [1] V rámci anglosaského právního systému existuje kromě zákonů a podzákonných předpisů i tzv. obecné právo, které je vytvářeno soudními rozhodnutími. Ty jsou společně s legislativou závazné pro rozhodování soudu ve skutkově obdobných případech. Povinnost rozhodovat stejně téže věci je pak označováno jako zásada *stare decisis*.
- [2] Spouštěcí zákony představují pasivní části legislativy, které není možné kvůli zákazům či ochraně určitých práv na federální úrovni v současné době aplikovat. Spouštěcí zákony většinou nabývají automaticky právní moc v okamžiku, kdy dojde k zásadní federální změně ve věci, která se těchto zákonů přímo týká.

Zdroje

- Abortion Policy in the Absence of Roe (bez data). Guttmacher Institute. Získáno z <https://www.guttmacher.org/state-policy/explore/abortion-policy-absence-roe>.
- DOBBS, STATE HEALTH OFFICER OF THE MISSISSIPPI DEPARTMENT OF HEALTH, ET AL. v. JACKSON WOMEN'S HEALTH ORGANIZATION ET AL. (2022, červen 24). Supreme Justice Court. Získáno z https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf.
- Dobbs v. Jackson Women's Health Organization: The Case in Depth (bez data). The Centre for Reproductive Rights. Získáno z <https://reproductiverights.org/case/scotus-mississippi-abortion-ban/dobbs-jackson-womens-health/>.
- Forgey, Q. a Gerstein, J. (2022, červen 24). Justice Thomas: SCOTUS 'should reconsider' contraception, same-sex marriage rulings. Politico. Získáno z <https://www.politico.com/news/2022/06/24/thomas-constitutional-rights-00042256>.
- Gerstein, J. a Ward, A. (2022, květen 3). Supreme Court has voted to overturn abortion rights, draft opinion shows. Politico. Získáno z <https://www.politico.com/news/2022/05/02/supreme-court-abortion-draft-opinion-00029473>.
- Head, T. (2019, listopad 16). The Pro-Life vs Pro-Choice Debate. ThoughtCo. Získáno z <https://www.thoughtco.com/pro-life-vs-pro-choice-721108>.
- Helmore, E. (2022, červen 26). Many US companies move to pay travel costs for employees seeking abortions. The Guardian. Získáno z <https://www.theguardian.com/us-news/2022/jun/26/us-companies-pay-travel-costs-for-employees-seeking-abortions>.
- How the U.S. Supreme Court abortion ruling is already affecting Texas (2022, červen 24). The Texas Tribune. Získáno z <https://www.texastribune.org/2022/06/24/texas-abortion-law-supreme-court-ruling/>.
- Jeltsen, M. (2022, červenec 1). The Coming Rise of Abortion as a Crime. The Atlantic. Získáno z <https://www.theatlantic.com/family/archive/2022/07/roe-illegal-abortions-pregnancy-termination-state-crime/661420/>.
- Kirchgaessner, S. (2022, červen 6). Legal claims shed light on founder of faith group tied to Amy Coney Barrett. The Guardian. Získáno z

<https://www.theguardian.com/world/2022/jun/06/people-of-praise-accused-child-abuse-amy-coney-barrett>.

Kornfield, M., Bella, T. a Wang A.B. (2022, červen 26). Biden, other critics fear Thomas's 'extreme' position on contraception. The Washington Post. Získáno z <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/06/24/contraception-supreme-court-clarence-thomas-griswold/>.

Liptak, A. (2020, listopad 2). Barrett's Record: A Conservative Who Would Push the Supreme Court to the Right. The New York Times. Získáno z <https://www.nytimes.com/article/amy-barrett-views-issues.html>.

Narea, N. (2022, červen 24). Blue states have been preparing to become abortion safe havens. Vox. Získáno z <https://www.vox.com/policy-and-politics/23065585/democrats-roe-abortion-protection-law-legislature>.

'Pro-Choice' or 'Pro-Life' Demographic Table (2022, květen 22). Gallup. Získáno z <https://news.gallup.com/poll/244709/pro-choice-pro-life-2018-demographic-tables.aspx>.

Roe v. Wade Overturned: Our Latest Resources (bez data). Guttmacher Institute. Získáno z <https://www.guttmacher.org/abortion-rights-supreme-court>.

Roe v. Wade: What is US Supreme Court ruling on abortion? (2022, červen 24). BBC. Získáno z <https://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-54513499>.

Sung, M. a Goggin, B. (2022, červen 30). Post-Roe, 'camping' has become code for abortions. Activists say it may put people at risk. NBC News. Získáno z <https://www.nbcnews.com/tech/internet/camping-meme-roe-v-wade-abortion-ban-rcna35765>.

Fotografie

- [1] Protestující proti zákazu potratů. Keep Abortion Safe, Legal & Accessible, autor: Debra Sweet, 27. leden 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [2] Mé tělo, má volba. Roe v Wade OVERTURNED Protest to defend US Abortion Rights (Melb) (52188365484), autor: Matt Hrkac from Geelong/Melbourne, Australia, 2. červenec 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.
- [3] Soudce Clarence Thomas. Justice Clarence Thomas, autor: McConnell Center, 10. listopad 2005, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [4] Protest proti zákazu potratů. Women's March Los Angeles, autor: Larissa Puro/USC Institute for Global Health, 20. leden 2017, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

Protest proti zákazu potratů [4]

Ekonomická krize dohnala Srí Lanku na pokraj sil

Arame Diopová

Ostrovní stát Srí Lanka se poslední měsíce potýká s kolapsem hospodářství, který má katastrofální dopad na život jeho obyvatel. Stát není schopen splácet své dluhy, inflace stále roste a lidé trpí nedostatkem základních komodit jako jsou potraviny či pohonné hmoty. V ulicích jsou slyšet hlasy protestujících, kteří volají po radikální změně. Vláda rodu Radžapaksů je u konce a nový prezident Ranil Vikremasinghe prosí svět o pomoc.

Násilné nepokoje zmítají celou zemi

Srí Lanka se nachází v nejhorší ekonomické krizi za posledních 70 let. Selhání hospodářství vyvolalo vlny protivládních protestů a násilných nepokojů, které trvají už od dubna tohoto roku. Během této doby už několikrát došlo k vyhlášení nouzového stavu a zákazu vycházení. Obyvatelé z krize obviňují neschopnost vlády a ta zase vidí příčinu v pandemii COVID-19. Dvě hlavní odvětví příjmů navíc zkolabovala. Turismus stále vstřebává následky z pandemie a zemědělství zase zpomalil zákaz dovážení chemických hnojiv. Srílančané v ulicích volají po napravení ekonomické situace a změně politického vedení. Bývalý prezident Gotabája Radžapaksa pod nátlakem lidu uprchl v červenci ze země.

Lidé nemají přístup k základním službám, trpí nedostatkem potravin, léků a pohonných hmot. Čerpání pohonných hmot bylo dokonce vymezeno jen pro základní složky, jako je například záchranná služba. Už nyní čtvrtina obyvatelstva potřebuje potravinovou pomoc, jak uvádí Světový potravinový program OSN. S krizí přichází i nežádoucí inflace, která extrémně zvyšuje náklady na život obyvatel. V červnu její výše dosáhla skoro 55 %, přičemž číslo stále roste. Celá situace stát přivedla k neschopnosti splácet státní dluh.

Do protestů opakovaně zasahují ozbrojené policejní, armádní, námořní, ale i vzdušné složky. I vůči těmto aktérům je namířen hněv lidu. Proti demonstrantům používají ozbrojené jednotky slzný plyn či vodní děla. Nedávno vláda povolila palbu náboji,

Olejoá krize na Srí Lance [1]

která může být namířena proti vandalům veřejného majetku či těm, kteří ohrožují životy druhých. Při střetech často dochází ke zraněním a v některých případech i k úmrtím.

Nejvíce zasaženou skupinou jsou Tamilové

Etnická minorita Tamilů představuje zhruba 12 % srílanské populace. Ačkoliv dopady krize trpí všichni obyvatelé Srí Lanky, Tamilové se navíc ještě nadále potýkají s následky občanské války. Ta skončila v roce 2009 porážkou separatistické skupiny Tygři osvobození tamilského Ílámu (LTTE), která na východě země chtěla vytvořit samostatný stát obývaný Tamily. Jen v závěrečné fázi války bylo dle OSN zabito až 40 tisíc Tamilů z řad civilistů. Právě rodina Radžapaksů nese dle Tamilů částečně vinu za válečné zločiny. Byl to totiž Gotabája Radžapaksa, kdo stál v čele armády v závěrečné fázi konfliktu, která si vyžádala nejvíce obětí. Jeho bratr Mahinda Radžapaksa byl v té době prezidentem. Napříč tamilskou komunitou nemá proto rodina Radžapaksů žádnou podporu.

Tamilové nepožadují pouze zlepšení životních podmínek, ale také vyšetření válečných zločinů spáchaných během války. Nemohou se však účastnit protestů jako jiní srílanští spoluobčané. Obávají se zatčení či násilné reakce ozbrojených složek z důvodu jejich minoritní příslušnosti. Při každé snaze o protest vydávají soudy příkazy, které mají za cíl jejich potlačení. To často končí násilím vůči Tamilům. Někteří se proto uchylují k útěku ze země.

Tamilové sdílí silné kulturní a jazykové vazby s obyvateli svazového indického státu Tamilnádu. Právě tam se někteří příslušníci této menšiny snaží najít útočiště. Indie však není signatářem Úmluvy ani Protokolu o právním postavení uprchlíků [1], kvůli čemuž jsou příchozí uprchlíci považováni za nelegální.

Politický konec mocného rodu Radžapaksů?

Prezident Radžapaksa utekl v polovině července do Singapuru, odkud oznámil svou rezignaci. Kdysi oslavovaný „hrdina“, který v zemi ukončil třicet let trvající občanskou válku, svou vládou zapříčinil úpadek své politické popularity. Rezignací však splnil jeden z hlavních požadavků protestujících.

Nový prezident Ranil Vikremasinghe [2]

Za úpadek ekonomiky země obyvatelé viní právě rodinu Radžapaksů a jejich nehospodárné vedení země. Rodina Radžapaksů se u moci držela skoro dvacet let, přičemž jednotliví příslušníci zastávali vysoké vládní funkce a směřování celé země tak bylo v moci jediné rodiny. Prezidentovi bratři Mahinda Radžapaksa a Basil Radžapaksa zastávali funkce premiéra a ministra financí, což je však už minulostí. Podle agentury Reuters rezignace Gotabáji Radžapaksy předznamenává ukončení politické éry tohoto rodu.

Vyvstává také otázka, zda bývalý prezident Radžapaksa či další členové jeho rodiny budou nést odpovědnost za činy, které vedly k ekonomické krizi či porušování lidských práv při násilném potlačování demonstrací. Rezignací na funkci prezidenta navíc Radžapaksa ztratil imunitu. To může být i jedním z důvodů, proč mu odstoupení z funkce trvalo tak dlouho.

Nástupce Radžapaksy není o nic lepší, míní Srílančané

Ani odchodem prezidenta Radžapaksy v zemi nenašel klid. Jeho nástupcem byl zvolen premiér Ranil

Vikremasinghe, kterého však veřejnost vnímá jako pozůstatek vlády rodiny Radžapaksů, a protesty proto neustávají. Jeho sídlo bylo dokonce letos v červenci terčem žhářského útoku. Vikremasinghe se o post prezidenta již dvakrát neúspěšně ucházel v minulosti. Nyní ve volbách porazil hlavního rivala Dulluse Alahapperuma. Zatímco pro nového prezidenta hlasovalo 134 poslanců, jeho oponent získal jen 82 hlasů. Vikremasingha chce obnovit politickou stabilitu země, aby mohl co nejdříve pokračovat v jednáních s Mezinárodním měnovým fondem ohledně zapojení Srí Lanky do záchraného programu.

Vikremasinghe v zemi opět vyhlásil nouzový stav, aby tak utišil trvající nepokoje. Dle vládního oznámení se jedná o krok „v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku a udržení zásobování a služeb nezbytných pro život společností“. Avšak v době nouzového stavu Vikremasinghe může zadržovat občany, zmocnit se jakéhokoliv majetku nebo také měnit stávající zákony. Organizace Amnesty International proto vyjádřila obavy ze zneužití nouzového stavu, které by mohlo vést k dalšímu potlačování lidských práv.

Varování pro další rozvojové země

Podobný scénář a neschopnost splácet dluhy věřitelům hrozí dalším zemím. Rizikovými státy jsou například Maledivy, Laos, Pákistán a Bangladéš.

Protivládní protesty před srílanským prezidentským sekretariátem [3]

V těchto zemích rychle stoupá inflace, zvyšují se úrokové sazby a státní dluh roste, v důsledku čehož dochází ke znehodnocení měn a zmenšování devizových rezerv.

Podle Mezinárodního měnového fondu a Světové banky má Laos k úpadku do krize velice blízko. Dluh země se blíží 15 miliardám dolarů, což odpovídá 80 % ročního HDP. Už nyní má Laos problémy splácet šestimiliardový dluh Číně za výstavbu železnice, která spojuje hlavní laoské město Vientiane s 1000 km vzdáleným čínským městem Kchun-ming. Za neplacení Čína už zabavila část laoské elektrické rozvodné sítě. Právě Čína je největším věřitelem malých asijských států. Z důvodu války na Ukrajině také Laos čelí růstu cen ropy a tedy omezení dodávek na jeho území, kde žije osm milionů lidí.

Najde Srí Lanka cestu z krize?

Vikremasingha prosí svět o pomoc, zejména pak tu finanční. Dle prezidentových výpočtů bude Srí Lanka potřebovat 3,55 miliardy dolarů na zajištění pohonných hmot a plynu a 1,5 miliardy dolarů na potraviny a hnojiva. Finance už Srí Lance poskytly některé mezinárodní organizace. Půjčku ve výši 600 milionů dolarů na nákup léků přijala Srí Lanka od Světové banky. OSN se zavázala poskytnout 48 milionů dolarů. Další tři miliardy dolarů by měla Srí Lanka v blízké době dostat od Mezinárodního měnového fondu v rámci záchraného programu.

Pomáhají i některé země. Čína přišla s nabídkou refinancování dluhu, finanční půjčku pak nabídla Indie, která Srí Lance poskytla také dodávky ropy. Srí Lanka však musí dbát i na to, jak velkou sféru vlivu cizích států do své země propustí. Nejen Čína si prostřednictvím investic a poskytováním půjček rozšiřuje svou geopolitickou moc v méně rozvinutých zemích. Vliv Pekingu v této oblasti se snaží snížit zejména Indie, která si chce udržet v regionu silnou pozici. Oba státy jsou geopolitičtí rivalové.

Bude na nové vládě, aby zavedla opatření, která zmírní strádání lidu a vyvedou zemi z tíživé situace. Ekonomické reformy by měly jít ruku v ruce s těmi politickými. Nutné bude znovuoobnovení odpovědi, na kterých stojí srílanská ekonomika. Těmi jsou oblast cestovního ruchu a zemědělství. Nicméně zavádění nových reforem nebude snadné. Politické elity si nejprve budou muset získat důvěru lidu.

Poznámky

[1] Úmluva o právním postavení uprchlíků je též známá jako Ženevská úmluva o uprchlících. Tato multilaterální dohoda stanovuje azylová práva a povinnosti jednotlivců, ale i států, které azyl mají poskytnout. Byla schválena v roce 1951 na půdě OSN, v roce 1967 byl připojen i její Protokol. K roku 2015 má Úmluva 145 signatářů, Indie mezi ně však nepatří.

Zdroje

Amnesty International. Sri Lanka: Shameful, brutal assault on peaceful protestors must immediately stop. Amnesty International, 22. července 2022 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/07/sri-lanka-shameful-brutal-assault-on-peaceful-protestors-must-immediately-stop/>

Artlová, Martina. Srí Lanka se topí v krizi a prosí svět o pomoc. potřebuje půjčit nejméně 115 miliard. Euro.cz, 9. června 2022 <https://www.euro.cz/byznys/sri-lanka-se-topi-v-krizi-a-prosi-svet-o-pomoc-potrebuje-pujcit-nejmene-115-miliard>

Boháč, Jan. Ekonomický kolaps Srí Lanky je varováním pro další asijské státy. V ohrožení je třeba Laos či Maledivy. Euro.cz, 19. července 2022 <https://www.euro.cz/byznys/ekonomicky-kolaps-sri-lanky-je-varovanim-pro-dalsi-asijske-staty-v-ohrozeni-je-treba-laos-ci-maledivy>

Ethirajan, Anbarasan a Mao, Frances. Sri Lanka: Ranil Wickremesinghe elected president by MPs. BBC News, 20. července 2022 <https://www.bbc.com/news/world-asia-62202901>

Ghoshal, Devjyot a Jayasinghe, Uditha. EXCLUSIVE Sri Lanka to seek \$3 billion to stave off crisis. Reuters, 9. dubna 2022 <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/exclusive-sri-lanka-seeking-3-billion-months-stave-off-crisis-finance-minister-2022-04-09/>

Chaudhury, Roy. Sri Lanka to send minister-led team to Russia for deals on oil discounts. The Economic Times, 7. července 2022 <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/sri-lanka-to-send-minister-led-team-to-russia-for-deals-on-oil-discounts/articleshow/92708854.cms>

IMF. Lao People's Democratic Republic: Technical Assistance Report-Government Finance Statistics and Public Sector Debt Statistics. IMF, 1. listopadu 2021 <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2021/11/01/Lao-Peoples-Democratic-Republic-Technical-Assistance-Report-Government-Finance-Statistics-502540>

Johnson, Kay a Zhai, Keith. Exclusive: Taking power - Chinese firm to run Laos electric grid amid default warnings. Reuters, 4. září 2020 <https://www.reuters.com/article/us-china-laos-exclusive-idINKBN25V14C>

Mazumdar, Srinivas. Sri Lanka Tamils fleeing to India to escape economic crisis. DW News, 24. května 2022 <https://amp.dw.com/en/sri-lanka-tamils-fleeing-to-india-to-escape-economic-crisis/a-61915724>

OSN. Úmluva o právním postavení uprchlíků. OSN, 28. července 1951 https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

Petersen, Hannah a Sandran, Rubatheesan. 'We want justice, not fuel': Sri Lanka's Tamils on north-south divide. The Guardian, 22. června 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/22/sri-lanka-tamils-protests-economic-crisis>

Reuters. Sri Lanka president Rajapaksa emails resignation letter to parliamentary speaker - source. Reuters Asia Pacific, 14. července 2022 <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/sri-lanka-president-rajapaksa-emails-resignation-letter-parliamentary-speaker-2022-07-14/>

Sands, Leo a Vaidyanathan, Rajini. Sri Lankan troops ordered to open fire on looters and vandals as protests continue. BBC, 10. května 2022 <https://www.bbc.com/news/world-asia-61389189>

Spirit, Martin. Srí Lanka se bouří, armáda má nastolit pořádek. Je to zoufalství, říká Češka, která na ostrově žije. Forbes, 13. července 2022 <https://forbes.cz/sri-lanka-se-bouri-armada-ma-rozkaz-nastolit-poradek-a-inflace-miri-k-70-procentum/>

The Economic Times. Gotabaya Rajapaksa: A 'war hero' detested by his admirers over Sri Lanka's worst economic crisis. The Economic Times, 15. července 2022 <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/gotabaya-rajapaksa-a-war-hero-detested-by-his-admirers-over-sri-lankas-worst-economic-crisis/articleshow/92892408.cms>

UN. Sri Lanka: UN appeals for \$47 million for life-saving aid to 1.7 million people. UN News, 9. června 2022 <https://news.un.org/en/story/2022/06/1120032>

Urbanová, Anna. 'Úpadek v nemilost' rodiny Radžapakšů. Co se děje na Srí Lance, objasňují čtyři otázky a odpovědi. iRozhlas, 15. července 2022 https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/sri-lanka-prezident-radzapaksa-protesty-demonstrace-chaos-ekonomicka-krize_2207150636_aur

Urbanová, Anna. Akademička z Oxfordu: Protestující na Srí Lance jsou obětí hospodářského selhání. Požadují odpovědnost. iRozhlas, 19. července 2022 https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/sri-lanka-ekonomicka-krize-prezident-radzapaksa-policie-protesty_2207190617_aur

Fotografie

[1] Olejová krize na Srí Lance. Sri Lankan economic crisis 2022,, autor: AntanO, 23. květen 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[2] Nový prezident Ranil Wickremesinghe. Prime Minister of Sri Lanka, Ranil Wickremesinghe, signing the visitor's book in New Delhi (October 05, 2016), autor: MEAphotogallery, 5. října 2016, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

[3] Protivládní protesty před srílanským prezidentským sekretariátem. Anti-government protest in Sri Lanka 2022, autor: AntanO, 13. duben 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

[4] Srílanská rodina v hlavním městě Kolombo. Family at Totha Langa shanty town, Colombo, Sri Lanka,, autor: Gerry Poppelstone, 19. únor 2009, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

Srílanská rodina v hlavním městě Kolombo [4]

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Ondřej Kaška

Návrat dynastie Marcosů: syn bývalého diktátora se stal prezidentem Filipín

Ferdinand Marcos junior zvítězil v květnu v prezidentských volbách. Hlasovalo pro něj přes 30 milionů Filipínců. Podobně vysoký počet hlasů voličů získal naposledy v roce 1969 dnes již zesnulý Ferdinand Marcos starší, otec nově zvoleného prezidenta a bývalý diktátor, který vládl ostrovní zemi přes dvě dekády. Během té doby převzal kontrolu nad soudy, důležitými podniky a médii. Zatýkání a mučení disidentů, ale také vraždění politických odpůrců bylo součástí jeho diktátorského režimu.

Marcos mladší ve svém inauguračním projevu na konci června vzdal hold svému zesnulému otci. Někteří tamní média a organizace Global Voices (GV) upozornila na to, že nový prezident ve svém projevu uvedl zavádějící informace, historické nepřesnosti i lži. Projev tak podle GV potvrdil, jak důležité byly pro zvolení Marcose juniora dezinformace, které se objevovaly během volební kampaně ve veřejném prostoru.

Na Filipínách funguje prezidentský systém. Podobně jako v USA i zde existuje funkce viceprezidenta. Tuto pozici obsadila Sara Duterte, dcera bývalého populistického prezidenta Filipín. Do čela země se tak postavili představitelé dvou nejvlivnějších politických dynastií: Marcosů ze severních Filipín a Dutertů z jižního ostrova Mindanao.

Čínský vliv v Tichomoří: stát Kiribati opouští Fórum tichomořských ostrovů

Fórum tichomořských ostrovů (FTO) je mezivládní organizace, která sdružuje téměř dvě desítky zemí, z nichž většinu tvoří ostrovní státy. Nejvýraznějšími členy jsou Austrálie a Nový Zéland. Jedním z jejich cílů je posílit bezpečnostní spolupráci států. To je přitom otázka, která je v regionu stále více diskutovaná, a to kvůli velmocenskému soupeření Číny a USA. Novozélandská premiérka Jacinda Ardern proto opakovaně volala po posílení regionální spo-

Novozélandská premiérka Jacinda Ardern [1]

lupráce tichomořských států. V červenci ale z FTO odešel statisícový ostrovní stát Kiribati.

Součástí FTO jsou též Šalamounovy ostrovy. Ty v polovině dubna tohoto roku podepsaly bezpečnostní pakt s Čínou, přičemž umožnily Pekingu vytvořit vojenskou základnu na svém území, které se nachází necelých 2000 km od pobřeží Austrálie. Pakt tehdy kritizovali představitelé Austrálie a USA.

Právě červencový odchod Kiribati z FTO označují někteří tichomořští politici za další projev rostoucího čínského vlivu v regionu. Kiribatská poslankyně Tessie Lambourne uvedla, že je rozhodnutím vlády šokovaná a zklamaná. Podle ní bylo rozhodnutí ovlivněno Pekingem. Jak Šalamounovy ostrovy, tak Kiribati přerušily v roce 2019 diplomatické styky s Tchaj-wanem a navázaly užší kontakt právě s Čínou.

Šest lidí ze sedmi nežije v zemích, kde se mohou svobodně dostat k informacím

Pouze patnáct procent světové populace žije v zemích, kde je možné volně a bezpečně vyhledávat, přijímat a sdílet informace. Vyplývá to ze zprávy

Global Expression Report pro rok 2022. Dokument každoročně hodnotí úroveň svobody projevu ve více než 160 zemích na základě dvaceti pěti indikátorů, jako jsou například mediální korupce, vládní cenzura a vládní monitoring sociálních sítí nebo zatýkání kvůli vytváření politického obsahu. Zpráva upozorňuje na to, že se svoboda projevu ve světě od roku 2011 výrazně snížila. Čtyři lidé z pěti žijí v zemích, kde se za poslední dekádu situace zhoršila. To se týká jak Asie a Tichomoří, tak Evropy, Střední Asie a severní i Jižní Ameriky. V neposlední řadě zpráva uvedla, že úroveň demokracie se vrátila tam, kde byla v roce 1989.

Žebříčku nejlépe hodnocených zemí vévodí Dánsko, Švýcarsko, Švédsko a Norsko. Na prvních příčkách se dále umístily i další země severní a západní Evropy. Naopak nejhůře je situace hodnocená v Severní Koreji, Turkmenistánu, Sýrii, Číně či Bělorusku.

Britská vláda může posílat migranty do třetích zemí, ESLP je ale proti

Britský vrchní soud v červnu rozhodl, že britská vláda může deportovat migranty a neúspěšné zadatele o azyl do Rwandy, s níž Velká Británie uzavřela deportační dohodu. Soud tak nevyhověl žádosti čtveřice žadatelů o azyl a odborových a charitativních organizací o zabránění deportace. Rozhodnutím potvrdil platnost zákona, který byl přijat na konci dubna. Ten umožňuje vládě posílat do třetích zemí utečence, kteří nelegálně vstupují do Británie.

První deportační let migrantů do Rwandy let měl proběhnout v polovině června. Původně měly být přepraveny přes tři desítky z nich, později pouze sedm. Do procesu ale na poslední chvíli zasáhl Evropský soud pro lidská práva (ESLP), který rozhodl o zastavení deportace zbývajících migrantů a žadatelů o azyl. Své rozhodnutí ESLP mimo jiné odůvodnil nebezpečím, které by v případě deportace těmto osobám hrozilo. Deportace nakonec byla odložena. V polovině července měl proběhnout druhý let. I ten nakonec britská vláda pozastavila do doby, než si zvolí nového premiéra.

Britský zákon je vnímán kontroverzně. Již dříve se proti němu ohradila řada organizací včetně OSN, podle které je právní akt v rozporu s Úmluvou o uprchlících z roku 1951.

Kolektivní akce nebo sebevražda, rozhodnutí je na nás, varoval Guterres

Generální tajemník OSN António Guterres vydal v polovině července varování při příležitosti setkání Petersberského klimatického dialogu. Současný stav ve světě označil za klimatickou nouzi. Mezinárodní společenství vyzval k učinění konkrétních kroků na ochranu klimatu. Zdůraznil potřebu snížit emise, nutnost finančně podpořit rozvojové země a pomoci těm nejzranitelnějším. Uvedl, že lidé v Africe, jižní Asii a střední a jižní Americe mají patnáctkrát vyšší šanci, že zemřou v důsledku extrémního počasí.

Prezident Marcos jr. a viceprezidentka Sara Duterte [2]

Guterres tak nepřímou reagoval mimo jiné na vlnu veder, která postihla velkou část Evropy. Dále uvedl, že polovina lidstva žije v zónách, kde hrozí záplavy, sucho, extrémní bouřky a lesní požáry. Krize se podle něj týká všech národů.

Petersberský klimatický dialog je diskuzním fórem, kde se jedná o klimatických dohodách před konferencí OSN o změně klimatu, která je známá jako COP27. Ta se minulý rok konala ve skotském Glasgow, letos proběhne v Egyptě.

Poznámka

- [1] Global Expression Report každoročně vydává lidskoprávní mezinárodní organizace Article 19. Ta se zabývá především svobodou projevu a právem na svobodný přístup k informacím. Jmenuje se podle devatenáctého článku Všeobecné deklarace lidských práv.

Zdroje

- BBC news. Ferdinand Marcos Jr sworn in as Philippines president, replacing Duterte. 30. červen 2022 (<https://www.bbc.com/news/world-asia-61976940>)
- Heydarian, J. Richard. Marcos dynasty back in power: What's next for the Philippines? Aljazeera.com. 12. květen 2022 (<https://www.aljazeera.com/opinions/2022/5/12/the-marcos-counterrevolution>)

Generální tajemník Antonio Guterres [3]

- Palatino, Mong. Fact-checking the inaugural speech of Philippine President Ferdinand Marcos Jr. 11. červenec 2022 (<https://globalvoices.org/2022/07/11/fact-checking-the-inaugural-speech-of-philippine-president-ferdinand-marcos-jr/>)
- McClure, Tess. Pacific Islands Forum: Ardern says total membership 'critical' as PIF shaken by Kiribati's exit. The Guardian. 11. červenec 2022 (<https://www.theguardian.com/world/2022/jul/11/pacific-islands-forum-pif-jacinda-ardern-total-membership-critical-kiribati-exit-withdraws>)
- Rimon, Rimon. China influenced Kiribati exit from Pacific Islands Forum, MP claims. The Guardian. 12. červenec 2022 (<https://www.theguardian.com/world/2022/jul/12/china-influenced-kiribati-exit-from-pacific-islands-forum-mp-claims>)
- The Economist. The Pacific Islands Forum is derailed by a high-profile withdrawal. 14. červenec 2022 (<https://www.economist.com/asia/2022/07/14/the-pacific-islands-forum-is-derailed-by-a-high-profile-withdrawal>)
- Lanteigne, Marc; Stunkel, Larissa. Exit Kiribati? The Pacific Islands Forum Faces Further Strife. The Diplomat. 12. červenec 2022 (<https://thediplomat.com/2022/07/exit-kiribati-the-pacific-islands-forum-faces-further-strife/>)
- Article 19. The Global Expression Report 2022. Červen 2022 (<https://static.poder360.com.br/2022/06/Relatorio-Global-Expressao-2022.pdf>)
- Article 19. As free expression slides and authoritarianism grows, how do we reclaim democracy? Červen 2022 (<https://www.article19.org/gxr-22/>)
- Holmes, Samantha. Commentary: Governments in Southeast Asia weaponise restrictive laws to curtail freedom of expression. 13. červenec 2022 (<https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/commentary-governments-in-southeast-asia-weaponise-restrictive-laws-to-curtail-freedom-of-expression/>)
- Townsend, Mark. Suicidal Afghan was 'fine' about being sent to Rwanda, Home Office officials claimed. 17. červenec 2022 (<https://www.theguardian.com/politics/2022/jul/17/suicidal-afghan-was-fine-about-being-sent-to-rwanda-home-office-officials-claimed>)
- Casciani, Dominic. Plan to reverse European Court Rwanda rulings. BBC news. 22. červen 2022 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-61887933>)
- Jiménez, Jesus. U.N. Chief warns that humanity faces 'collective suicide' over climate crisis. 18. červen 2022 (<https://www.nytimes.com/2022/07/18/world/europe/un-chief-suicide-warning-climate-change.html>)

Fotografie

- [1] Novozélandská premiérka Jacinda Ardern. Jacinda Ardern Japan 2022, autor: Naikaku kanbō naikaku kōhō-shitsu, 21. duben 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0.
- [2] Prezident Marcos jr. a viceprezidentka Sara Duterte. Bonbong Marcos & Sara Duterte collage (cropped), autor: HurricaneEdgar, 10. květen 2022, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Generální tajemník Antonio Guterres. António Guterres in London - 2018 (41099390345) (cropped), autor: Foreign and Commonwealth Office, 2. květen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová a Pavel Doubek

Klimatická žaloba – český boj za lepší životní prostředí

Dominika Šudová

V dubnu minulého roku byla podána žaloba proti Vládě České republiky a čtyřem ministerstvům, a to kvůli nedostatečné aktivitě státu při ochraně životního prostředí na území České republiky. Letos soud žalobě zčásti vyhověl.

Kdo jsou žalobci

Žaloba byla podána několika subjekty. Podněcovatelem a vůdcem je spolek Klimatická žaloba ČR. Mezi další žalobce patří obec Svatý Jan pod Skalou, Česká společnost ornitologická – Jihomoravská pobočka a jednotliví občané, kteří zastupují obyvatele dotčené klimatickou změnou.

Žalobní důvody

V žalobě byla státu vytýkána nedostatečná aktivita v odvětví ochrany životního prostředí. Česká republika má povinnost přijímat opatření ke snižování emisí skleníkových plynů. Vláda a ministerstva tuto povinnost neplní a porušením těchto povinností jsou ohrožena základní práva žalobců.

Účel žaloby

Cílem žaloby bylo, aby soud potvrdil, že stát nedostatečně řeší dopady klimatických změn, a v důsledku toho zasahuje do veřejných subjektivních práv žalobců. Žalobci navrhli, aby byla žalovaným udělena povinnost přijmout potřebná opatření k ukončení nezákonných zásahů. Ta jsou dvojího druhu: snižování emisí skleníkových plynů a přizpůsobování se novým podmínkám, které zapříčiňuje klimatická změna.

Protestují lidé po celém světě [1]

Výsledek řízení o klimatické žalobě

V polovině června letošního roku Městský soud v Praze rozhodl tak, že z větší části vyhověl žalobcům.[1] Soud uvedl, že vypouštění skleníkových plynů skutečně nepříznivě ovlivňuje klimatické podmínky, které jsou potřebné k lidskému životu, a tím dochází k zásahu do práva na příznivé životní prostředí.[2]

Česká republika je na základě Pařížské dohody z roku 2016 zavázána k přijetí takových kroků, aby došlo ke snížení emisí o 55 % do roku 2030 vůči roku 1990. Městský soud tvrdí, že je zmiňovaná povinnost proveditelná, ale pouze v případě, pokud bude stát přijímat dostatečná opatření. Z celkového počtu opatření došlo ke splnění nebo průběžnému plnění celkem 71 %. Největší nedostatky byly zjištěny v průřezových politikách a v oblasti energetiky, kde nebylo splněno vůbec nebo pouze částečně až 40 % opatření.

Soud shledal, že žalovaná ministerstva nepřipravila dostatečný plán, aby došlo k naplnění podmínek plynoucích z Pařížské dohody [3], a tím zasahují do práva žalobců na příznivé životní prostředí. Nicméně v druhé rovině soud přiznal, že se žalovaní přizpůsobují a reagují na klimatické změny, a v této části žalobu zamítl.

Prozatím případ není uzavřen

Ačkoliv soud rozhodl z větší části ve prospěch žalobců, prozatím se výrazné změny ze strany ministerstev nedějí. Jak se očekávalo, byla proti rozsudku Městského soudu v Praze podána kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.[4]

Ať už řízení před Nejvyšším správním soudem dopadne jakkoliv, nepochybně je úspěch klimatické žaloby významnou událostí a přinejmenším pomáhá zvýšit povědomí české společnosti o situaci týkající se životního prostředí na území České republiky.

Poznámky

- [1] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. června 2022, č. j. 14 A 101/2021-248.

Demonstrace za životní prostředí [2]

- [2] Právo na příznivé životní prostředí plyne z čl. 35 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

- [3] Zejména podmínek plynoucích z čl. 4 odst. 2 větou druhou Pařížské dohody.

- [4] Kasační stížnost je vedena u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 As 116/2022.

Zdroje

Kordík, J. (2022, červen). Ministerstva udělala pro snižování emisí málo. Soud vyhověl spolku Klimatická žaloba. *Česká televize*. Získáno z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3506511-ministerstva-udelala-pro-snizovani-emisi-malo-soud-vyhovel-spolku-klimaticka-zaloba>.

Nádoba, J. (2022, červen). Klimatická žaloba na stát překvapivě uspěla, Česko musí přidat. *Respekt*. Získáno z <https://www.respekt.cz/agenda/klimaticka-zaloba-na-stat-prekvapive-uspela-cesko-musi-pridat>.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. června 2022, č. j. 14 A 101/2021-248.

Snopková, T. a Müllerová, H. (2022, květen). O první české klimatické žalobě. *Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.* Získáno z <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/ceska-klimazaloba-podana.html>.

Fotografie

- [1] Protestují lidé po celém světě. Protester holding a banner with the message "System change, not climate change", autor: Ivan Radic, 24. září 2021, zdroj: Flickr, CC BY 2.0. úpravy: oříznuto.
- [2] Demonstrace za životní prostředí. Believers in Science, autor: Several seconds, 20. září 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0.

Kdy je odepření služeb v pořádku?

Marie Gavendová

Wellness hotel s nudistickou zónou neumožňoval pobyt dětem do 15 let, aby zajistil nerušený odpočinek hostů. Česká obchodní inspekce mu za to uložila pokutu, protože se tím měl dopustit přestupku diskriminování spotřebitele. Jak vnímá diskriminaci dětí Nejvyšší správní soud?

Co na diskriminaci říká právo?

Antidiskriminační zákon [1] zakazuje (mimo jiné) diskriminaci v případě přístupu ke zboží a službám. Stejný zákon také vymezuje přímou diskriminaci: je jí jednání, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu (například) věku. Rozdílné zacházení může být z hlediska antidiskriminačního zákona v pořádku, [2] pokud je to objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Zákon o ochraně spotřebitele [3] zakazuje podnikateli diskriminovat spotřebitele při poskytování služeb v obecné rovině.

Podle Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) „*antidiskriminační zákon a zákon o ochraně spotřebitele nejsou ve vztahu obecný – speciální*“.[4] Zákaz diskriminace spotřebitele by se tedy neměl zužovat na diskriminační důvody uvedené v antidiskriminačním zákoně. Obecně by se ale mělo postupovat obezřetněji, pokud je rozdílné zacházení založeno na některém z těchto důvodů, protože tato kritéria jsou ta „nejsilnější“.

Z antidiskriminačního zákona lze přesto do určité míry vycházet, protože definice diskriminace zde obsažená popisuje obecné vnímání tohoto jevu.[4] To se odráží i v judikatuře: podobné vymezení lze nalézt v rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva.[5]

Další hlediska pro zhodnocení toho, zda jde o diskriminaci, byla dovozena judikaturou. Podle Ústavního soudu hraje roli to, zda je důvod odepření služby „*nenávistný, zjevně svévolný či zasahující do*

Wellness může odmítnout děti kvůli rušení hostů [1]

důstojnosti spotřebitele“.[6] Dalším kritériem je to, zda je odlišné zacházení založeno na diskriminačním důvodu vyjmenovaném v Listině základních práv a svobod či v antidiskriminačním zákoně. Důležité je také to, zda se podnikatel chová předvídatelně a zda je poskytovaná služba zastupitelná.

NSS: odmítnout děti v hotelu je přiměřené

Mezi ČOI a provozovatelem hotelu, společností V Nebi, s.r.o. (dále jen „provozovatel“), nebylo sporu o tom, že sledovaný cíl je legitimní. Provozovatel se snažil zajistit klidné prostředí vhodné pro relaxaci a pro poskytování wellness služeb svým klientům a usiloval o ochranu mravnosti dětí kvůli nudistické zóně. Strany ale měly opačný názor na to, zda k tomuto záměru provozovatel použil vhodné prostředky.

Podle NSS motiv odlišného zacházení nebyl „*nenávistný, svévolný či zasahující do důstojnosti spotřebitele, ale jednalo se o standardní podnikatelský záměr*“, který byl racionální a ekonomicky odůvodněný. Provozovatel jednal transparentně, neboť informace uváděl na svých webových stránkách a v propagačních materiálech.

Opatření byla také přiměřená. NSS nedal za pravdu ČOI, která navrhovala mírnější opatření, například vykázaní dětí až v okamžiku, kdy opravdu budou ubytovanou klientelu rušit, nebo neumožnění pobytu dětem, u kterých lze předpokládat, že budou

hlučné. Pokud by totiž už došlo k rušení hostů, cíl provozovatele by již byl zhačen. „Preventivní selekci“ NSS zamítl jako neurčitou, scestnou a pravděpodobně neúspěšnou úvahu.

Co se týče ochrany mravnosti, ČOI navrhla, že by dětem mohl být zapovězen vstup jen do prostor, kde se vyskytují nahé osoby, nebo rozdělení na mužskou a ženskou část. Podle NSS by tímto opatřením dospělým párům nebyla umožněna společná relaxace, nebo by byl provozovatel ve vztahu k dětem v podstatě standardním hotelem.

NSS uzavřel, že „*byť se tedy opatření mohou jevit jako mírnější, nemohou dosáhnout požadovaného cíle*“, a navíc by podstatně měnila podnikatelský záměr. Provozovatel tedy postupoval přiměřeně. NSS proto kasační stížnost zamítl jako nedůvodnou.

NSS: odmítnout děti v restauraci není přiměřené

NSS srovnával situaci s jedním ze svých dřívějších rozhodnutí.[7] Restaurace U Netopýra zakazovala vstup dětem do 6 let úplně a starší děti ji mohly navštívit pouze v doprovodu rodičů. Provozovatel to odůvodňoval tím, že restaurace je primárně určena

Odmítnout ubytovat některé Rusy je podle Ústavního soudu v pořádku [2]

pro hosty hotelu, ve kterém se pravidelně ubytovávají zahraniční návštěvníci, spolupracovníci Škoda Auto a.s. Ti mají zájem o klidné prostředí a restauraci využívají k obchodním jednáním. Před omezením vstupu docházelo k nekontrolovanému pohybu dětí po restauraci, což ostatní hosty obtěžovalo.

NSS zpochybnil, zda existoval legitimní zájem restaurace na zajištění klidného prostředí pro obchodní klientelu. Ospravedlnitelné není pouhé deklarované zaměření na určitý okruh hostů. Naopak představitelnými důvody by mohlo být například stavební řešení, kvůli kterému se nelze po provozovně pohybovat s kočárkem, nebo povaha poskytovaných služeb, pokud například podnik nabízí výhradně sortiment, jehož prodej je dětem zakázán.

I kdyby bylo možné zájem restaurace na zajištění klidného prostředí pro obchodní klientelu považovat za legitimní cíl, tak je obecný zákaz vstupu dětí do provozovny nepřiměřený prostředek. Restaurace mohla využít mírnějších opatření, např. vykázání. Mohla také omezit vstup konkrétních dětí, které nad míru přiměřenou poměrům ruší ostatní hosty restaurace, popř. ohledně kterých lze mít vzhledem k jejich chování při vstupu do restaurace v tomto směru důvodné obavy.

ÚS: vynucování kritiky Ruska není diskriminační

Další případ, který NSS zmiňoval, se odehrál v roce 2014 v souvislosti s okupací Krymu Ruskou federací. [8] Provozovatel hotelu umožnil ubytování pouze těm ruským občanům, kteří podepíší prohlášení ve znění: „*Prohlašuji tímto, že nesouhlasím jako občan Ruské federace s okupací Krymu, který odporuje všem normám, které by měly platit v 21. století. Jméno a příjmení, adresa a podpis.*“ ČOI mu za toto jednání uložila pokutu.

Případ se dostal až před Ústavní soud, který se postavil na stranu hotelu. Uložením pokuty podle něj došlo k zásahu do práva svobody (politického) projevu a práva vlastnit majetek, respektive práva podnikat jako odvozeniny (derivátu) vlastnického práva.

Ústavní soud založil argumentaci na výše popsaných kritériích. Důvod omezení byl racionální, nebyl veden zavrženíhodnými pohnutkami a hotel k omezení nevyužil žádný z antidiskriminačním zákonem zakázaných či ústavně vymezených po-

dezřelých diskriminačních důvodů.[9] Služba byla zastupitelná, hotel byl totiž provozován v Ostravě, potenciální host si tedy mohl vybrat z množství dalších nabídek. Potenciální zákazník odepřením služby nebyl existenciálně ohrožen, například na životě či zdraví.

Důsledky pro praxi?

Judikatura vrcholných soudů v oblasti diskriminace je značně roztržštěná. Jednou je „preventivní selekce“ dětí vhodným prostředkem, podruhé jde o scestnou úvahu. Jednou je zákaz vstupu do restaurace dětem do 6 let nepřiměřeně zobecňující, podruhé je v pořádku neposkytnout ubytovací služby plošně všem do 15 let.

V praxi tato nejednotnost ničemu nevádí, protože, jak říká Ústavní soud, *„odlišování, zda důvod odrazování hostů je racionální a není motivován primárně nenávisť, není tak náročné, jak se může na první pohled jevit, jelikož i pro průměrného pozorovatele jsou tyto hranice zpravidla očividné“*. Pokud se ale Ústavní soud domnívá, že vrcholné soudy rozhodují antidiskriminační případy špatně, jakou šanci má „průměrný pozorovatel“?

Poznámky

- [1] Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.
- [2] Osoba dotčená diskriminací se tak nemůže domáhat nároků na základě antidiskriminačního zákona. Tím však není dotčena odpovědnost na základě jiných předpisů. Podnikateli porušujícímu zákaz diskriminace může být například uložena pokuta podle zákona o ochraně spotřebitele.
- [3] Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.
- [4] Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 2 As 338/2016 – 27, ze dne 16. srpna 2017. Získáno z https://old.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0338_2_As__1600027_20170824103008_prevedeno.pdf.
- [5] Například podle rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 2. 1997, Van Raalte proti Nizozemsku, stížnost č. 20060/92, je „rozdílné zacházení diskriminační, pokud nemá objektivní a rozumné zdůvodnění, tj., pokud nesleduje legitimní cíl nebo pokud neexistuje rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem“.
- [6] Nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 3212/18, ze dne 17. dubna 2019. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Vedouci_OVVP/Agenda_de_Portavoz/2-3212-18.pdf.
- [7] Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 4 As 1/2014 – 28, ze dne 30. října 2014. Získáno z https://old.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2014/0001_4As__1400028_20141107085515_prevedeno.pdf.
- [8] Nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 3212/18, ze dne 17. dubna 2019. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Vedouci_OVVP/Agenda_de_Portavoz/2-3212-18.pdf.

- [9] Antidiskriminační zákon ani Listina základních práv a svobod v době, kdy se sporná situace odehrála, skutečně státní příslušnost neuváděly jako zakázaný diskriminační důvod. Listina základních práv a svobod nicméně vychází z otevřeného výčtu diskriminačních důvodů, když *„základní práva a svobody zaručuje všem bez rozdílu (...) jiného postavení“*. Soudce tedy může dotvářet právo a nalézat další diskriminační důvody. Ústavní soud se vůbec nevypořádal s argumentem, proč by pod pojem „jiné postavení“ neměla spadat státní příslušnost.

Zdroje

- Nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 3212/18, ze dne 17. dubna 2019. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Vedouci_OVVP/Agenda_de_Portavoz/2-3212-18.pdf.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 2 As 338/2016 – 27, ze dne 16. srpna 2017. Získáno z https://old.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2016/0338_2_As__1600027_20170824103008_prevedeno.pdf.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 4 As 1/2014 – 28, ze dne 30. října 2014. Získáno z https://old.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2014/0001_4As__1400028_20141107085515_prevedeno.pdf.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 7 As 9/2021 – 22, ze dne 8. června 2022. Získáno z https://old.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2021/0009_7As__2100022A_20220608092729_20220608112014_prevedeno.pdf.
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod.
- Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

Fotografie

- [1] Wellness může odmítnout děti kvůli rušení hostů. Jacuzzi, autor: Roadsidepictures, 18. únor 2008, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.
- [2] Odmítnout ubytovat některé Rusy je podle Ústavního soudu v pořádku. Hotel Continental, autor: Kilian Armandine Les Landes, 25. leden 2018, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0.
- [3] Restaurace nemůže zakázat vstup dětem. Picasso Restaurant at the Bellagio, autor: Extravigator.com, 11. srpen 2005, zdroj: Flickr, CC BY-ND 2.0.

Restaurace nemůže zakázat vstup dětem [3]

Jak se daří ČR naplňovat Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech?

Veronika Nováková

Výbor OSN pro sociální, hospodářská a kulturní práva (dále jen „výbor“) na svém třicátém zasedání zhodnotil naplňování Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále jen „pakt“) ze strany ČR. Naše země se dočkala určitých doporučení pro zlepšení provádění a prosazování paktu tak, aby všichni mohli plně využívat svých práv.

Výbor OSN pro sociální, hospodářská a kulturní práva

Výbor je orgánem 18 odborníků, kteří monitorují naplňování paktu smluvními stranami. Státy musí výboru pravidelně předkládat zprávy o tom, jak jsou uplatňována hospodářská, sociální a kulturní práva v jejich zemi. Výbor tyto zprávy posuzuje a následně sděluje svá pozitivní hodnocení i obavy, k nimž přidává svá doporučení pro zlepšení situace v daném státě. Ve vztahu ke zprávě ČR proběhlo poslední zhodnocení v březnu 2022. Jak si ČR vedla v naplňování norem paktu? Na to lze najít odpovědi v Závěrečné zprávě výboru k třetí periodické zprávě ČR (dále jen „zpráva“).

Ve zprávě se výbor vyjádřil k naplňování paktu ze strany ČR v řadě oblastí, jako jsou minimální mzda, klimatické změny, diskriminace, rovnost mužů a žen, právo na přiměřené bydlení, nucená sterilizace romských žen, přístup k vakcínám COVID-19 a lékům, apod. Z široké škály práv, kterými se výbor zabýval, jsou níže zmíněná některá z nich.

Výbor doporučuje zřídit tzv. národní lidskoprávní instituci i změny českého právního řádu

Výbor sice uznává roli ombudsmana v ČR, ale upozornil na skutečnost, že jeho působnost nepokrývá všechna základní práva a svobody. V návaznosti na toto rovněž vyjádřil své znepokojení nad tím, že v ČR dosud zůstává nevyřízenou záležitostí zřízení národní instituce pro prosazování a ochranu lidských práv a doporučil její urychlené zřízení.

Výbor se zabýval i sexuálními obtěžováními na pracovišti [1]

Své další obavy výbor vyjádřil ve vztahu k přetrvávající diskriminaci, nenávisťným projevům, předsudkům a stereotypům namířených proti jednotlivcům i skupinám. Výbor mimo jiné poukázal na to, že neoznámené případy diskriminace souvisí s nízkou důvěrou občanů ve státní instituce. Rovněž výbor v souvislosti s problematikou diskriminace zmínil i to, že bez uznání manželství osob stejného pohlaví neposkytují v ČR registrovaná partnerství rovnocennou ochranu.

Pro zlepšení situace v těchto oblastech výbor doporučuje ČR vést osvětové kampaně o oznamování diskriminace a zajistit školení veřejných činitelů. Významné doporučení výboru představuje návrh změny občanského soudního řádu tak, aby byla zajištěna stejná úroveň ochrany pro všechny oběti

diskriminace bez ohledu na její důvod. Rovněž je zásadním doporučením i zajištění toho, aby registrované partnerství požívalo rovnocenné ochrany jako manželství.

Výbor se mimo jiné pozastavil i nad oblastí pracovního práva. Například upozornil na nedostatek údajů o vyšetřovaných případech sexuálního obtěžování na pracovišti a jejich výsledcích. Doporučil ČR přijmout preventivní a ochranná opatření pro boj se sexuálním obtěžováním na pracovišti ve formě osvětových kampaní, monitorovacího systému a průběžných školení.

Systém péče o děti zůstává roztržštěný

Ve vztahu k právu na vzdělání výbor upozornil na skutečnost, že vzdělávání v menšinových jazycích nezahrnuje všechny národnostní menšiny. Také vyjádřil své znepokojení nad tím, že děti ze zemí mimo EU potřebují pro přístup ke vzdělání povole-

ní k pobytu. Doporučil tedy změnu zákonů v oblasti vzdělávání s cílem podpory výuky tak, aby nebylo negativně ovlivněno vzdělání dětí patřících k menšině. Současně také navrhl odstranění administrativních i právních překážek pro zápis žáků do škol (například děti bez jakýchkoliv dokladů), aby jim byl zajištěn nediskriminační přístup ke vzdělání.

Dále upozornil na skutečnost, že je na území našeho státu vysoký počet dětí umístěných v ústavech a nadále v ČR chybí účinná politika možnosti rodinné péče. Systém péče o děti v ČR zůstává dle výboru stále roztržštěný. Pro zlepšení současné situace výbor navrhuje zajistit účinnou koordinaci napříč různými ministerstvy za účelem sjednocení systému péče o děti. Zároveň také doporučil zavedení minimálního věku tří let pro umístění dítěte do ústavní péče, zajištění dostatečného počtu vyškolených pěstounů a zvýšení snahy v tom směru, aby děti nebyly odloučeny od svých rodin do náhradní péče kvůli jejich problémům s chováním.

Počet dětí umístěných v ústavech je v ČR vysoký [2]

Výbor vyjádřil svá znepokojení i v oblasti práva na zdraví. Například upozornil na skutečnost, že v ČR trvá nedostatek v regulaci práv intersexuálních osob, včetně provádění chirurgických zákroků na intersexuálních dětech, jež jsou často nevratné a z lékařského hlediska navíc zbytečné. Jako řešení doporučil změnu legislativy v tom směru, že sterilizace nebude vyžadována v rámci procedury změny pohlaví a na intersexuálních dětech nebudou prováděny lékařsky zbytečné procedury, dokud nebude dítě schopno udělit svůj informovaný souhlas.

ČR však byla hodnocena i pozitivně

Mimo výše uvedenou kritiku výbor pozitivně zhodnotil několik oblastí, v nichž se daří práva z paktu prosazovat. Pochválil ČR například za tzv. Strategický rámec ČR 2030 [1] a národní plán obnovy [2], které mají za cíl reformy a investice, jež by pozitivně ovlivnily budoucí vývoj v ČR. Dále také výbor ocenil pokrok v rámci národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu, [3] který je zaměřen na řešení všech podstatných projevů změny klimatu v ČR. Výbor také vůči ČR vyjádřil uznání ve vztahu k nízké míře dlouhodobé nezaměstnanosti a politiky v podobě programu na zmírnění dopadů pandemie koronaviru.

V ČR přetrvává diskriminace a nenávistné projevy [3]

Současně však výbor i v těchto oblastech upozorňoval na to, že jsou zde stále určité dílčí otázky, jimiž by se měla ČR zabývat i do budoucna. Ačkoliv se tedy ČR dočkala od výboru určité pochvaly, její práce a úsilí by ani v těchto oblastech neměly do budoucna poklesnout.

Jak s doporučeními výboru ČR naloží?

Doporučeními výboru by se měla zabývat vláda ČR, která by měla přijmout odpovídající opatření, jež by vyřešila nedostatky, na něž výbor upozornil. V následujícím období by se však měly nejen zhojit nedostatky, jež výbor rozebral ve své zprávě, ale měly by se udržet i pozitivně vyvíjející se projekty v ČR, které byly výborem chváleny.

Poznámky

- [1] Strategický rámec ČR 2030 zpracovaný Úřadem vlády ČR, Odbohem pro udržitelný rozvoj, je dostupný z https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/Strategicky_ramec_Ceska_republika_2030-compressed-_1_.pdf.
- [2] Národní plán obnovy představuje plán reforem a investic ČR, které mají být realizovány z evropského Nástroje pro oživení a odolnost. Je dostupný z <https://www.planobnovy.cz>.
- [3] Národní akční plán adaptace na změnu klimatu je dostupný z https://www.mzp.cz/cz/narodni_akcni_plan_zmena_klimatu.

Zdroje

Závěrečná zpráva Výboru OSN pro sociální, hospodářská a kulturní práva k třetí periodické zprávě ČR, 28. března 2022 (https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2FC.12%2FCZE%2FCO%2F3&Lang=en)
Committee on Economic, Social and Cultural Rights (<https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/cescr>)

Fotografie

- [1] Výbor se zabýval i sexuálním obtěžováním na pracovišti. Man touching a female colleague inappropriately at work, autor: Ivan Radic, 18. červenec 2020, Flickr, CC BY 2.0.
- [2] Počet dětí umístěných v ústavech je v ČR vysoký. Roma Kids, autor: Dobri Dejana, 14. duben 2010, Flickr, CC BY-ND 2.0.
- [3] V ČR přetrvává diskriminace a nenávistné projevy. Person protesting vaccine mandate in Austria is holding a "Stop Discrimination" sign. autor: Ivan Radic, 20. listopad 2018, Flickr, CC BY 2.0.

Aktuality české sekce

Kateřina Ochodková

Červen ve znamení debat o dětském ombudsmanovi

V České republice znovu ožívá debata o zřízení institutu dětského ombudsmana. O její vznik bude usilovat vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková. Podle ní by zavedení tohoto institutu posílilo ochranu práv dětí, přispělo k větší jednotě podpory ohrožených dětí a rodin a mělo pozitivní vliv na fungování opatrovnické justice a na oblast vzdělávání v právech dětí.

Konkrétní legislativní návrh by měl být předložen již do půl až tři čtvrtě roku tak, aby ji stihla přijmout současná vláda Petra Fialy. Svou verzi legislativního návrhu [1] Poslanecké sněmovně předložili též opoziční poslanci z hnutí ANO v čele s bývalou vládní zmocněnkyní pro lidská práva Helenou Válkovou.

K danému tématu uspořádala v první polovině června konferenci Kancelář veřejného ochránce práv. Zúčastnilo se jí na devět desítek žáků druhého stupně základních škol a studentů víceletých gymnázií. Dětské účastníci sdíleli své negativní pocity s častým zlehčováním jejich názorů či zkušenosti se situacemi, v nichž nevěděli, jaká práva vlastně mají, např. při pobytu v nemocnici, při návštěvě lékaře či na úřadě. I v takových situacích by jim přitom mohl být dětský ombudsman nápomocný. Na konferenci bude navazovat série tří workshopů v participačních skupinách, v jejichž rámci budou moci děti dále sdílet své nápady.

ESLP: český systém kárného řízení s exekutory porušuje Úmluvu

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) vydal na konci června rozsudek ve věci *Grosam proti České republice*. Pražského exekutora Jana Grosama v roce 2012 shledal vinným z kárného provinění kárný senát Nejvyššího správního soudu (NSS), Grosam se poté neúspěšně bránil u Ústavního soudu. V řízení u ESLP a namítal, že kárný senát NSS nenaplňoval parametry soudu a to, že se proti jeho rozhodnutí nemohl odvolat.

Červen přinesl debaty o dětském ombudsmanovi [1]

ESLP došel k závěru, že kárný senát, který Grosamův případ projednával, nebyl kvůli svému složení nezávislým a nestranným soudem. Kárný senát se skládal ze dvou soudců z povolání, dvou soudních exekutorů, jednoho advokáta a jednoho zástupce další právní profese. Podle ESLP byl způsob, jakým byl tvořen seznam potenciálních přisedících, netransparentní. ESLP dále vadila i materiální a hierarchická podřízenost některých přisedících na ministru spravedlnosti, který v případech kárného řízení u NSS vystupuje jako kárný žalobce. Přisedící, kteří byli exekutoři, navíc představovali konkurenty exekutora, jenž byl kárně stíhán. ESLP též zkritizoval jednoinstančnost kárného řízení, tedy nemožnost se proti rozhodnutí kárného senátu odvolat.

Verdikt ESLP však nebyl jednomyslný, byl přijat těsnou většinou čtyř hlasů ku třem. Ve společném odlišném stanovisku poukázali tři disentující soudci na to, že se většina zabývala otázkami, na něž stěžovatel nepoukazoval jak v řízení před českými soudy, tak v řízení před ESLP. Jeho soudci se tak těmito otázkami neměli zabývat. Dále většině vytkli, že provedli abstraktní přezkum vnitrostátní právní úpravy, ačkoli to ESLP podle jeho rozhodovací pra-

xe nenáleží. Rozsudek ESLP není konečný, česká vláda může požádat o postoupení případu velkému senátu ESLP.

Začala volební kampaň pro volbu prezidenta republiky

Předseda Senátu Miloš Vystrčil na konci června vyhlásil volbu prezidenta republiky. První kolo se bude konat 13. a 14. ledna 2023, případně druhé kolo o dva týdny později. Od prvního července, kdy bylo rozhodnutí o vyhlášení volby [2] zveřejněno ve Sbírce zákonů, tak oficiálně probíhá volební kampaň.

Na ni mohou jednotliví kandidáti vynaložit až 40 milionů korun pro první kolo volby, či až 50 milionů korun pro obě kola volby. Do finančního limitu se přitom budou započítávat i výdaje vynaložené na kampaň i před jejím oficiálním počátkem, jako např. náklady na pořízení obytného vozu. Uvedl to Jan Outlý, člen Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí.

Vyhlášení voleb má vliv i na další povinnosti kandidátů. Do osmého listopadu musí být Ministerstvu

Kancelář veřejného ochránce práv uskutečnila konferenci pro děti [2]

vnitř podány kandidátní listiny.[3] Kandidátní listinu může podat nejméně 20 poslanců, nebo nejméně 10 senátorů, případně občan, který dosáhl věku 18 let a zároveň byl jeho návrh petice podepsán alespoň 50 000 občany s aktivním volebním právem.[4]

Česká republika kandiduje na předsednictví Rady OSN pro lidská práva

Na základě rozhodnutí ministra zahraničních věcí Jana Lipavského se Česká republika bude ucházet o předsednictví Rady OSN pro lidská práva. Chce tak navázat na loňský úspěch České republiky spočívající v jejím zvolení do Rady loni v květnu poté, co z ní bylo kvůli válce na Ukrajině vyloučeno Rusko.

Ministr zahraničních věcí Jan Lipavský ke kandidatuře na předsednictví uvedl: „Česko hraje v Radě tradičně velmi aktivní roli. Zasadíme se o nezávislost a nestrannost lidskoprávního systému v OSN. Úspěšná kandidatura by tento výrazný lidskoprávní profil ČR ještě posílila.“[5]

Radě vždy na dobu jednoho roku předsedá zvolený stát, který je členem Rady, v letošním roce jde o Argentinu. Na přelomu roku by měl být ze šesti států tzv. Východoevropské regionální skupiny, které jsou členy Rady, zvolen předsedající stát na další rok. Kromě České republiky se tak o předsednictví může ucházet dále Arménie, Černá Hora, Litva, Polsko či Ukrajina.

Lidská práva se prolínají prioritami českého předsednictví v Radě Evropské unie

Česká republika se s počátkem července ujala předsednictví v Radě Evropské unie. Mezi priority jejího půlročního předsednictví patří především zvládnutí uprchlické krize a poválečná obnova Ukrajiny, energetická bezpečnost, posílení evropských obranných kapacit a bezpečnost kybernetického prostoru, strategická odolnost evropské ekonomiky a odolnost demokratických institucí.

Poznámky

[1] Sněmovní tisk č. 262/0. Poslanecká sněmovna, 9. volební období, od 2021.

[2] Rozhodnutí předsedy Senátu Parlamentu České republiky č. 207/2022 Sb., ze dne 27. června 2022, o vyhlášení volby prezidenta republiky.

- [3] § 21 odst. 3 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky) Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- [4] § 21 odst. 1 tamtéž, čl. 56 odst. 5 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [5] MZV. Česko kandiduje na předsednictví Rady OSN pro lidská práva. 29. červen 2022. MZV. https://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/cesko_kandiduje_na_predsednictvi_rady.html

Zdroje

- ČTK. Vystrčil vyhlásil termín volby prezidenta, První kolo bude 13. a 14. ledna 2023. 27. červen 2022. Česká televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3511519-vystrcil-vyhlasil-termin-volby-prezidenta-prvni-kolo-bude-13-a-14-ledna-2023>
- ČTK. Vrchní státní zastupitelství v Praze má problémy, řekl Blažek. Daňhel má najít řešení. 8. červenec 2022. Česká televize. <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3514014-zive-brifink-ministra-spravedlnosti-blazka-k-navrhu-na-jmenovani-noveho-vrchniho>
- Karášková Skoupá, Adéla. Tělesné tresty do 21. století nepatří, říká nová vládní zmocněnkyně. Chce prosadit dětského ombudsmana. 4. červenec 2022. Deník N. https://denikn.cz/912455/telesne-tresty-do-21-stoleti-nepatri-rika-nova-vladni-zmocnenkyne-chce-prosadit-detskeho-ombudsmana/#p_lock
- Kancelář vládního zmocněnce. Podle Evropského soudu pro lidská práva neproběhlo kárné řízení proti soudnímu exekutorovi před nezávislým a nestranným soudem. 23. červen 2022. Justice.cz. <https://justice.cz/web/msp?clanek=podle-evropskeho-soudu-pro-lidska-prava-neprobeglo-karne-izeni-proti-soudnimu-exekutorovi-pred-nezavislym-a-nestrannym-soudem#:~:text=Evropsk%C3%BD%20soud%20pro%20lidsk%C3%A1%20pr%C3%A1va,exekutor%C5%AF%2C%20nespl%C5%88oval%20po%C5%BEadvky%20nez%C3%A1vislosti%20a>
- Kubant, Vít. Možnost odmítnutí pro zneužití práva. Jaké další změny obsahuje vládní novela informačního zákona? 6. červenec 2022. iRozhlas. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/informacni-zakon-novela-snemovna-106-informace-kuzilek-zadost-o-informace_2207060500_vtk

Ombudsman. Děti na ombudsmanské konferenci zjišťovaly, jak jim může pomáhat veřejný ochránce práv. Politici a odborníci mezi tím diskutovali o dětském ombudsmanovi. 15. červen 2022. Kancelář veřejného ochránce práv. https://www.ochrance.cz/aktualne/deti_na_ombudsmanske_konferenci_zjistovaly_jak_jim_muze_pomahat_veřejny_ochrance_prav_politici_a_odbornici_mezitim_diskutovali_o_detskem_ombudsmanovi/

Priority českého předsednictví v Radě Evropské unie v roce 2022. EU2022.CZ. https://czech-presidency.consilium.europa.eu/media/inhlblkj/cz_priorities.pdf

Rozsudek Evropského soudu ze dne 23. června 2022 ve věci Grosam proti České republice, věc 19750/13. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%222001-217806%22%7D>

Řepka, Vladimír. Stav VSV v Olomouci není dobrý. Nového vrchního státního zástupce čeká spousta práce. 8. červen 2022. Ministerstvo spravedlnosti. https://www.justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=stav-vsz-v-olomouci-neni-dobry-noveho-vrchniho-statniho-zastupce-ceka-spousta-prace#_P%C5%99%C3%ADlohou_t%C3%A9to_tiskov%C3%A9

United Nation Human Rights Council. Membership of the Human Rights Council for the 16th cycle (1 January - 31 December 2022) by regional groups. 2022. United Nation Human Rights Council. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/members-by-group>

Fotografie

- [1] Červen přinesl debaty o dětském ombudsmanovi. Autor: Chuo-tanhls, 29. červen 2019, zdroj: pixabay, CC0.
- [2] Kancelář veřejného ochránce práv uskutečnila konferenci pro děti. Brno, Údolní 39, kancelář VOP (6733), autor: Martin Strachon / Wikimedia Commons, 20. červenec 2015, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.
- [3] Česká republika kandiduje na předsednictví Rady OSN pro lidská práva. Human Rights Council - 18th Session, autor: UN Photo / Jean-Marc Ferré, 30. září 2011, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND-2.0.

Česká republika kandiduje na předsednictví Rady OSN pro lidská práva [3]

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Nováková

Vnitrostátní právo

Domanská, T. Aktuální válečná situace na Ukrajině v judikatuře správních soudů z oblasti mezinárodní ochrany. Soudní rozhledy 5/2022

Gric, J. Tři poznámky k faktorům ovlivňujícím Ústavní soud a k možnostem jejich reflexe. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2022

Jirounková, K. Získávání důkazů ze sociálních sítí. Právní rozhledy 10/2022

Mičudová, S. Lidská práva za mřížemi, ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody. Trestněprávní revue 2/2022

Mičudová, S. Má soud povinnost odsouzeného podmienečně propustit z výkonu trestu odňatia slobody? Trestněprávní revue 2/2022

Scheu, H. Ch.; Havlíková, B. Povinné očkování proti nemoci covid-19 mezi zajištěním veřejného zdraví a ochranou individuálních lidských práv. Jurisprudence 3/2022

Skalická, V. Není odposlech jako odposlech aneb pohled v kontextu vymezení trestných činů. Trestněprávní revue 2/2022

Šustek, P.; Šolc, M. Prioritizace pacientů v intenzivní péči: etika a právní odpovědnost v době pandemie. Jurisprudence 3/2022

Vraštilová, N. Cochemská praxe v ČR. Právní rozhledy 10/2022

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Bílková, V. Zřídit, nebo nezřídit? Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a stíhání zločinů podle mezinárodního práva. Trestněprávní revue 2/2022

Cristani, F. When International Disasters Affect Technology Transfer: Where is International Law? Ústav mezinárodních vztahů Praha

Hak, J. K přímému účinku I. pilíře Aarhuské úmluvy. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2022

Illková, N. Mezinárodněprávní aspekty distribuce vakcín proti covidu-19. Jurisprudence 3/2022

Kučera, T. Defence cooperation and change: How defence industry integration fostered development of the European security community. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Kučerová, Š. Kriminalizace nekonsensuální pornografie pohledem právní úpravy Anglie a Walesu, USA a České republiky. Trestněprávní revue 2/2022

Šajmovič, P. Priama aplikácia „gilotínového ustanovenia“ článku 17 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd pri nenávisťných prejavoch a jej úskalí. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2022

Šlosarčík, I. Pravomoci Evropské unie reagovat na covidovou krizi. Jurisprudence 3/2022

Švarc, M. Klíčové výstupy pro rozvoj evropského trestního práva z letošní březnové Rady pro spravedlnost a vnitřní věci. Trestněprávní revue 2/2022

Ukropec, A. Predbežné opatrenia v rozhodovaní ESLP. Justičná revue 3/2022

Vyklický, V.; Procházka, J.; Pikner, I. Přístupy k modernizaci pozemních sil vybraných zemí NATO a EU. Vojenské rozhledy 2/2022

Žitná, Z. Vplyv európskej normotvorby na národné parlamenty a legitimita legislatívneho procesu v EÚ. Právny obzor 3/2022

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Bíró-Nagy, A.; Laki, G. Europeanization of Public Policy in Hungary: An Empirical Research. Politologický časopis 2/2022

Fürst, R. Dependence in Europe's Relations with China: Czech Perspective. Ústav mezinárodních vztahů Praha

Hnátová, B. Dopady pandemie covidu-19 na práva pracovníků v globálním odvětví průmyslu. Jurisprudence 3/2022

Jirásek, V. Sociální síť: Jak se z nástroje pro mobilizaci občanské společnosti stal nepřítel demokracie No. 1. Mezinárodní politika

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Jan je vedoucím Centra pro lidská práva a demokracii. Po vystudování práva a ekonomie pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu. Poté působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu a následně jako právník u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Nyní působí v Kanceláři veřejného ochránce práv a Centru mezinárodního práva Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Dagmar Matúšů: Dagmar vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a momentálně dokončuje magisterský program LL.M v mezinárodním právu veřejném na Univerzitě v Oslu. Zabývá se především právem válečného konfliktu a mezinárodním trestním právem. V dubnu 2021 reprezentovala univerzitu na mezinárodní soutěži Jean-Pictet Moot Court v humanitárním a mezinárodním právu.

Adam Crhák: Adam v současné době studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a nově zároveň na Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd. Zajímá se zejména mezinárodní humanitární a trestní právo a o problematiku lidských práv v kontextu mezinárodní politiky. Během studia se zúčastnil několika moot courtů a stáže na Magistrátu hlavního města Prahy.

Matyáš Dvořák: Matyáš v současné době studuje třetí ročník magisterského programu Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. V současné době pracuje v advokátní kanceláři. Zajímá se především o mezinárodní trestní právo, právo válečného konfliktu a o právo azylové a migrační.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vztahy a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Stážisté:

Anna Kačmaříková: Anna dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zde vystudovala také obor Mezinárodní vztahy. Během studia absolvovala stáž v advokátní kanceláři, na Velvyslanectví ČR v Madridu nebo na Nejvyšším správním soudě. Zajímá se o ústavní a evropské právo.

Eliška Andrš: Eliška Andrš vystudovala bakalářský obor právo na University of Cambridge a momentálně absoluuje Schumanovu stáž ve Výzkumné službě Evropského parlamentu. Zajímá se o mezinárodní právo veřejné, lidská práva, právo EU a ochranu osobních údajů.

Terézia Lazarová: Terézia dokončuje magisterské studium práv na Masarykově univerzitě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Městském soudě v Praze a na pozici výzkumné asistentky ve výzkumech Dr. Bríd Ní Ghráinne a následně Dr. Lucie Berdisové. Zúčastnila se více mezinárodních Moot Courtů.

Jana Vidláková: Jana studuje právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Absolvovala stáž v Kanceláři zástupkyně ombudsmana a v Kanceláři vládního zmocněnce pro SDEU. S projektem Street Law pořádá lidskoprávní workshopy pro školy. Vedle lidských práv ji zajímají oblasti zdravotnického a evropského práva.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáž na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Stážisté:

BA Michaela Kučerová, LL.M: Michaela vystudovala bakalářský titul v oblasti politologie a mezinárodních vztahů a magisterský titul z práv v oblasti mezinárodní trestní spravedlnosti a ozbrojeného konfliktu. V současné době je v počátečních fázích doktorského studia práv s přidruženým magisterským studiem výzkumných metod. Zajímá se o lidská práva žen a legální pluralismus v Latinské Americe.

Bc. Ondřej Kaška: Ondřej vystudoval dvouobor Politologie a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V současnosti pokračuje v magisterském programu Politologie a nastoupil na Právnickou fakultu. Absolvoval řadu stáží v médiích či neziskovém sektoru. Také napomohl vymyslet karetní hru bojující proti fake-news a spolupracuje na projektu, který informuje mladé lidi o politice.

Arame Diopová: Arame studuje programy Mezinárodní vztahy a Evropská studia na Masarykově univerzitě. Zajímá se o mezinárodní politiku a lidská práva žen a etnických menšin. V rámci studia absolvovala stáž na Velvyslanectví České republiky v Koreji.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Pavel Doubek, Ph.D.

Pavel vystudoval doktorské studium na Právnické fakultě MU. Pracoval v Kanceláři ombudsmana a na Úřadu vlády ČR. V roce 2019 se v rámci postdoktorského programu podílel na zřizování národního preventivního mechanismu na Taiwanu.

Stážisté:

Mgr. Veronika Nováková: Veronika vystudovala obor právo na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni a pokračuje zde i v doktorském studiu. Dále vykonává praxi advokátní koncipientky v AK Jakub Šauer se zaměřením na generální praxi.

Bc. Kateřina Ochodková: Kateřina studuje právo a politologii na Masarykově univerzitě. Má ráda ústavní právo a doufá, že ústavní právo má rádo ji. Věnuje se volebnímu právu.

Dominika Šudová: Dominika studuje obor právo na MU. Zajímá se o problematiku práv dětí a uprchlické právo. V současnosti pracuje v AK, kde se věnuje zejména rodinnému a trestnímu právu.

Marie Gavendová: Marie studuje obor právo na Masarykově univerzitě. Absolvovala několik stáží v neziskovém sektoru a v současnosti pracuje v AK, kde se věnuje hlavně ochraně osobních údajů.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokracii

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | web www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Jan Lhotský (editor), Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Lucie Nechvátalová, Pavel Doubek Kontakt na editora jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz
Sazba Terézia Lazarová | ISSN 1804-2392.